

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ

2004

2009

Έγγραφο συνόδου

ΤΕΛΙΚΟ
A6-0004/2006

23.1.2006

ΕΚΘΕΣΗ

σχετικά με τη ρήτρα για τα δικαιώματα του ανθρώπου και τη δημοκρατία στις συμφωνίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2005/2057(INI))

Επιτροπή Εξωτερικών Υποθέσεων

Εισηγητής: Vittorio Agnoletto

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελίδα
ΠΡΟΤΑΣΗ ΨΗΦΙΣΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ.....	3
ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ.....	12
ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ.....	24
ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΕΜΠΟΡΙΟΥ.....	29
ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ.....	32

ΠΡΟΤΑΣΗ ΨΗΦΙΣΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ

σχετικά με τη ρήτρα για τα δικαιώματα του ανθρώπου και τη δημοκρατία στις συμφωνίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης
(2005/2057(INI))

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο,

- έχοντας υπόψη τα άρθρα 3, 6, 11 και 19 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και τα άρθρα 177, 300 και 310 της Συνθήκης ΕΚ,
- έχοντας υπόψη το ψήφισμά του της 12ης Φεβρουαρίου 2004 σχετικά με τη νέα ώθηση στις δράσεις που αναλαμβάνει η ΕΕ με τους μεσογειακούς εταίρους για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τον εκδημοκρατισμό¹,
- έχοντας υπόψη το ψήφισμά του της 25ης Απριλίου 2002 σχετικά με την ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για το ρόλο της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην προώθηση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και του εκδημοκρατισμού στις τρίτες χώρες (COM(2001)0252)²,
- έχοντας υπόψη το ψήφισμά του της 20ης Σεπτεμβρίου 1996 σχετικά με την ανακοίνωση της Επιτροπής για τη συμπερίληψη του σεβασμού των δημοκρατικών αρχών και των δικαιωμάτων του ανθρώπου στις συμφωνίες μεταξύ της Κοινότητας και των τρίτων χωρών (COM(1995)0216)³,
- έχοντας υπόψη τα προηγούμενα ψηφίσματά του σχετικά με τα δικαιώματα του ανθρώπου στον κόσμο της 28ης Απριλίου 2005⁴, της 22ας Απριλίου 2004⁵, της 4ης Σεπτεμβρίου 2003⁶, της 25ης Απριλίου 2002⁷, της 5ης Ιουλίου 2001⁸, της 16ης Μαρτίου 2000⁹, της 17ης Δεκεμβρίου 1998¹⁰, της 12ης Δεκεμβρίου 1996¹¹, της 26ης Απριλίου 1995¹², της 12ης Μαρτίου 1993¹³, της 12ης Σεπτεμβρίου 1991¹⁴, της 18ης Ιανουαρίου 1989¹⁵, της 12ης Μαρτίου 1987¹⁶, της 22ας Οκτωβρίου 1985¹⁷, της 22ας Μαΐου 1984¹⁸ και της 17ης

¹ ΕΕ C 97 Ε της 22.4.2004, σελ. 656.

² ΕΕ C 131 Ε της 5.6.2003, σελ. 147.

³ ΕΕ C 320 της 28.10.1996, σελ. 261.

⁴ Κείμενα που ενέκρινε το Κοινοβούλιο, Ρ6 ΤΑ(2005) 0150.

⁵ ΕΕ C 104 Ε της 30.4.2004, σελ. 1048.

⁶ ΕΕ C 76 Ε της 25.3.2004, σελ. 386.

⁷ ΕΕ C 131 Ε της 5.6.2003, σελ. 138.

⁸ ΕΕ C 65 Ε της 14.3.2002, σελ. 336.

⁹ ΕΕ C 377 της 29.12.2000, σελ. 336.

¹⁰ ΕΕ C 98 της 9.4.1999, σελ. 267.

¹¹ ΕΕ C 20 της 20.1.1997, σελ. 161.

¹² ΕΕ C 126 της 22.5.1995, σελ. 15.

¹³ ΕΕ C 115 της 26.4.1993, σελ. 214.

¹⁴ ΕΕ C 267 της 14.10.1991, σελ. 165.

¹⁵ ΕΕ C 47 της 27.2.1989, σελ. 61.

¹⁶ ΕΕ C 99 της 13.4.1987, σελ. 157.

¹⁷ ΕΕ C 343 της 31.12.1985, σελ. 29.

¹⁸ ΕΕ C 172 της 2.7.1984, σελ. 36.

Μαΐου 1983¹ ,

- έχοντας υπόψη τη συμφωνία εταιρικής σχέσης μεταξύ των μελών της ομάδας των κρατών της Αφρικής, της Καραϊβικής και του Ειρηνικού (ΑΚΕ), αφενός, και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αφετέρου, που υπογράφηκε στο Κοτονού στις 23 Ιουνίου 2000 και τροποποιήθηκε στο Λουξεμβούργο στις 25 Ιουνίου 2005,
 - έχοντας υπόψη το Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που διακηρύχθηκε στη Νίκαια στις 7 Δεκεμβρίου 2000,
 - έχοντας υπόψη την πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για την ίδρυση Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (COM(2005)0280),
 - έχοντας υπόψη την Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (1948) και άλλα νομικά κείμενα του ΟΗΕ για τα δικαιώματα του ανθρώπου, κυρίως τα Σύμφωνα Ατομικών και Πολιτικών Δικαιωμάτων (1966) και Οικονομικών, Κοινωνικών και Πολιτιστικών Δικαιωμάτων (1966), τη Σύμβαση για την Εξάλειψη Κάθε Μορφής Φυλετικών Διακρίσεων (1965), τη Σύμβαση για την Εξάλειψη των Διακρίσεων κατά των Γυναικών (1979), τη Σύμβαση κατά των Βασανιστηρίων (1985), τη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού (1989), την Διακήρυξη της Βιέννης και το Πρόγραμμα Δράσης της Παγκόσμιας Διάσκεψης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (1993), και τη Διακήρυξη των Ηνωμένων Εθνών για τους Υπερασπιστές των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (1998),
 - έχοντας υπόψη τις συμβάσεις που έχουν καταρτιστεί στο πλαίσιο της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας (ΔΟΕ),
 - έχοντας υπόψη τους κανόνες του ΟΗΕ του 2003 για τις ευθύνες των διεθνικών εταιριών και συναφών επιχειρήσεων όσον αφορά τα ανθρώπινα δικαιώματα, κανόνες οι οποίοι συνδέονται με συγκεκριμένες ευθύνες των επιχειρήσεων σε σχέση με τα δικαιώματα του ανθρώπου,
 - έχοντας υπόψη το σύνολο των συμφωνιών μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τρίτων χωρών,
 - έχοντας υπόψη το άρθρο 45 του Κανονισμού του,
 - έχοντας υπόψη την έκθεση της Επιτροπής Εξωτερικών Υποθέσεων και τις γνωμοδοτήσεις της Επιτροπής Διεθνούς Εμπορίου και της Επιτροπής Ανάπτυξης (A6-0004/2006),
- A. λαμβάνοντας υπόψη ότι πρέπει να υποστηριχθούν και να προωθηθούν η οικουμενικότητα, η ατομικότητα και το αδιαίρετο των δικαιωμάτων του ανθρώπου, όχι μόνο των ατομικών και των πολιτικών, αλλά και των οικονομικών, των κοινωνικών και των πολιτιστικών, και λαμβάνοντας υπόψη ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να θεσπίζει πρόσφορα εργαλεία για την επίτευξη του στόχου αυτού,

B. λαμβάνοντας υπόψη ότι η ανάπτυξη και η εμπέδωση της δημοκρατίας και του κράτους

¹ ΕΕ C 161 της 10.6.1983, σελ. 58.

δικαίου και ο σεβασμός των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών συνιστούν συνολικό στόχο της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας και πρέπει να αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της εξωτερικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης,

- Γ. λαμβάνοντας υπόψη ότι οι προσπάθειες για την προώθηση του σεβασμού των δικαιωμάτων του ανθρώπου και της δημοκρατίας ως θεμελιωδών στόχων της πολιτικής εξωτερικών σχέσεων της ΕΕ θα αποτύχουν, εάν δεν προταχθούν επαρκώς οι εγγενείς αρχές σε σχέση με τα συμφέροντα τα οποία συνδέονται με την ασφάλεια και τα πολιτικά και οικονομικά συμφέροντα,
- Δ. τονίζοντας ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να είναι σε θέση να αναλαμβάνει άμεση και αποτελεσματική δράση σε περιπτώσεις σοβαρών και επανειλημμένων παραβιάσεων των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των δημοκρατικών αρχών, και ότι σε πολλές περιπτώσεις αυτό δεν συμβαίνει, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη αντικειμενικές αξιολογήσεις της κατάστασης των δικαιωμάτων του ανθρώπου και της δημοκρατίας στις τρίτες χώρες,
- Ε. λαμβάνοντας υπόψη ότι ο νομικά δεσμευτικός χαρακτήρας της ρήτρας για τα δικαιώματα του ανθρώπου και τη δημοκρατία θα την καταστήσουν σημαντικό όργανο της ευρωπαϊκής πολιτικής για την προώθηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων, και λαμβάνοντας υπόψη ότι, καθώς έχει παρέλθει μια δεκαετία από την αρχική διατύπωσή της, είναι πλέον σκόπιμο να αξιολογηθεί ο τρόπος με τον οποίο έχει εφαρμοστεί και να εξεταστούν οι δυνατότητες βελτίωσής της·
- ΣΤ. λαμβάνοντας υπόψη ότι η ρήτρα έχει πλέον ενσωματωθεί σε περισσότερες από 50 συμφωνίες και ισχύει για περισσότερες από 120 χώρες, λαμβάνοντας επίσης υπόψη ότι η ρήτρα δεν είναι το μόνο μέσο που διαθέτει η ΕΕ για την προώθηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ότι το σύνολο της ευρωπαϊκής εξωτερικής πολιτικής, στην πολιτική, οικονομική και εμπορική της διάσταση, πρέπει να βασίζεται στην προώθηση των θεμελιωδών δημοκρατικών αρχών,
- Ζ. τονίζοντας, επ' αυτού, τη σημασία της συμφωνίας του Κοτονού, που υπεγράφη τον Ιούνιο του 2000 με τις χώρες ΑΚΕ, καθώς έχει ενισχύσει τη ρήτρα για τη δημοκρατία, η οποία περιλαμβάνεται από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα ως «ουσιώδες στοιχείο» σε όλες τις συμφωνίες της με τρίτες χώρες, και πλέον βασίζεται στο σεβασμό των δικαιωμάτων του ανθρώπου, των δημοκρατικών αρχών και του κράτους δικαίου, καθώς και στη χρηστή διακυβέρνηση και διαχείριση του δημόσιου τομέα,
- Η. λαμβάνοντας υπόψη ότι η εν λόγω ρήτρα εξακολουθεί να μην περιλαμβάνεται σε πολλές συμφωνίες με αναπτυγμένες χώρες και σε τομεακές συμφωνίες, όπως οι συμφωνίες για την κλωστοϋφαντουργία, τη γεωργία και την αλιεία,
- Θ. λαμβάνοντας υπόψη ότι τα δικαιώματα του ανθρώπου πρέπει να αποτελούν σημαντικό στοιχείο στην εντολή διαπραγμάτευσης που αναθέτει το Συμβούλιο στην Επιτροπή για τις εξωτερικές συμφωνίες, καθώς και ότι η διαδικασία καθορισμού της εν λόγω εντολής διαπραγμάτευσης πρέπει να είναι περισσότερο διαφανής,

- I. λαμβάνοντας υπόψη ότι, για να τεθεί σε ισχύ μια συμφωνία, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο πρέπει να δώσει τη σύμφωνη γνώμη του, αλλά δεν συμβαίνει το ίδιο για την έναρξη διαβουλεύσεων ή τη μερική ανάκληση μιας συμφωνίας, και λαμβάνοντας υπόψη ότι το γεγονός αυτό υπονομεύει τον πολιτικό και θεσμικό ρόλο του,
- ΙΑ. τονίζοντας ότι η κοινωνία των πολιτών και το διεθνές σύστημα των ΜΚΟ που ασχολούνται με τα δικαιώματα του ανθρώπου μπορούν να συμβάλλουν σημαντικά στην όλη διαδικασία κατάρτισης, εφαρμογής και αξιολόγησης της ρήτρας για τη δημοκρατία στις συμφωνίες της ΕΕ με τρίτες χώρες,
- ΙΒ. εκφράζοντας την πεποίθηση ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να δημιουργήσει νέες διαδικασίες και νέα κριτήρια για την εφαρμογή της ρήτρας για τα δικαιώματα του ανθρώπου και τη δημοκρατία, που πρέπει να εφαρμόζονται χωρίς διακρίσεις μεταξύ των κρατών και ανεξαρτήτως του βαθμού ανάπτυξής τους,
- ΙΓ. λαμβάνοντας υπόψη ότι η ρήτρα για τα δικαιώματα του ανθρώπου ισχύει τόσο για την Ευρωπαϊκή Ένωση όσο και για τις τρίτες χώρες, αλλά λαμβάνοντας υπόψη ότι δεν έχει αξιοποιηθεί πλήρως η αμοιβαία διάσταση της ρήτρας,
- ΙΔ. επαναλαμβάνοντας ότι η επείγουσα ανθρωπιστική βοήθεια πρέπει ωστόσο να συνεχίσει να εξαιρείται από οιαδήποτε δυνητική «αρνητική» εφαρμογή της ρήτρας για τα δικαιώματα του ανθρώπου, εν ονόματι της θεμελιώδους αρχής της αλληλεγγύης μεταξύ των λαών,
1. επικροτεί την πρακτική που ακολουθεί γενικά η Ευρωπαϊκή Κοινότητα από το 1992 να ενσωματώνει στις διεθνείς συμφωνίες που συνάπτει ρήτρες για τα δικαιώματα του ανθρώπου και τη δημοκρατία –τις λεγόμενες ρήτρες για τα «ουσιώδη στοιχεία» και τη «μη εκτέλεση»·
 2. ζητεί μεγαλύτερη διαφάνεια κατά την εφαρμογή της ρήτρας για τη δημοκρατία, θεμέλιο λίθο της εξωτερικής πολιτικής της ΕΕ, και μεγαλύτερη συμμετοχή του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου· επισημαίνει ότι δεν μπορούν να επιβληθούν κυρώσεις σε σχέση με τις χώρες στις οποίες σημειώνονται παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων αλλά σε σχέση με την ίδια την παραβίαση·
 3. θεωρεί ότι αποτελεί ευθύνη της Ένωσης να διασφαλίσει, κατά την υπογραφή διεθνούς συμφωνίας με τρίτη χώρα, ότι περιλαμβάνεται η ρήτρα δικαιωμάτων του ανθρώπου και ότι η εν λόγω τρίτη χώρα σέβεται τα διεθνή πρότυπα των δικαιωμάτων του ανθρώπου όταν υπογράφεται η συμφωνία·
 4. τονίζει ότι ένας από τους παράγοντες που έχουν παρεμποδίσει την εφαρμογή της ρήτρας είναι ο γενικόλογος χαρακτήρας της διατύπωσής της, καθώς δεν προσδιορίζονται λεπτομερείς διαδικασίες για «θετικές» και «αρνητικές» παρεμβάσεις στο πλαίσιο της συνεργασίας της ΕΕ με τρίτες χώρες, επιτρέποντας έτσι στο Συμβούλιο και στις εθνικές επιταγές των κρατών μελών να ελέγχουν τις γενικότερες απαιτήσεις σε σχέση με τα δικαιώματα του ανθρώπου·
 5. επικροτεί, ωστόσο, τη δοκιμή που έχει πραγματοποιηθεί έως σήμερα με τη ρήτρα για τη δημοκρατία των άρθρων 9 και 96 της συμφωνίας του Κοτονού με τις χώρες ΑΚΕ, η οποία

έχει οδηγήσει ακόμα και σε προσωρινή ανάκληση της οικονομικής και εμπορικής συνεργασίας με ορισμένα κράτη ΑΚΕ λόγω σοβαρών παραβιάσεων των δικαιωμάτων του ανθρώπου, γεγονός που έχει ενισχύσει την αποφασιστικότητα και την αξιοπιστία της Ευρωπαϊκής Ένωσης· τάσσεται υπέρ της ανάπτυξης της δοκιμής αυτής και της ενσωμάτωσής της ως σταθερού στοιχείου στις συμφωνίες που συνάπτει η ΕΕ με τρίτες χώρες·

6. τονίζει ότι στη συμφωνία του Κοτονού προσδιορίζεται με σαφήνεια το πολιτικό και νομικό περιεχόμενο της ρήτηρας για τη δημοκρατία και ότι περιγράφονται λεπτομερώς οι μηχανισμοί διαβούλευσης και ανταλλαγής πληροφοριών, πριν από την προσωρινή ανάκληση της διμερούς συνεργασίας·
7. τάσσεται υπέρ της διαμόρφωσης μιας νέας «πρότυπης ρήτηρας» που θα διορθώσει τη σημερινή διατύπωση του λεγόμενου «άρθρου 2», ώστε να διασφαλιστεί μια πιο συνεκτική, αποτελεσματική και διαφανής προσέγγιση της ευρωπαϊκής πολιτικής για τα δικαιώματα του ανθρώπου στις συμφωνίες με τρίτες χώρες· το κείμενο θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη τις ακόλουθες αρχές:
 - (α) η προαγωγή της δημοκρατίας, των δικαιωμάτων του ανθρώπου, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων των μειονοτήτων, το κράτος δικαίου και η χρηστή διακυβέρνηση αποτελούν βασικό πυλώνα της διμερούς και/ή πολυμερούς συνεργασίας· αυτό ισχύει για τις συμφωνίες που συνάπτονται τόσο με αναπτυσσόμενες όσο και με εκβιομηχανισμένες χώρες·
 - (β) σε ό,τι αφορά τη νομική διατύπωση των δικαιωμάτων αυτών, τα συμβαλλόμενα μέρη θα πρέπει συγκεκριμένα να βασίζονται στις διεθνείς υποχρεώσεις και δεσμεύσεις τους που έχουν ήδη κυρωθεί και πρέπει να καθίσταται σαφές ότι τα συμβαλλόμενα μέρη οφείλουν να συμμορφώνονται προς τους κανόνες που συνθέτουν το «ουσιώδες στοιχείο» της συμφωνίας· συγκεκριμένα, τα συμβαλλόμενα μέρη θα πρέπει να δεσμεύονται να προωθούν τα θεμελιώδη δικαιώματα εκείνα που ορίζονται στην Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, η οποία εγκρίθηκε από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών στις 10 Δεκεμβρίου 1948, στις δύο συμβάσεις των Ηνωμένων Εθνών σχετικά με τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα και τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα, καθώς και στις διεθνώς αναγνωρισμένες συμφωνίες και τους νομικούς κανόνες όσον αφορά το δικαίωμα αυτοδιάθεσης·

επισημαίνει ότι, στο πλαίσιο των σχέσεών της με τρίτες χώρες και της προώθησης των δημοκρατικών αρχών και των δικαιωμάτων του ανθρώπου μέσω της «ρήτρας για τη δημοκρατία», η Ευρωπαϊκή Ένωση καλείται να δώσει ιδιαίτερη προσοχή στην εφαρμογή των πολιτικών για την ισότητα των φύλων και τα δικαιώματα των γυναικών·

επισημαίνει ότι, σύμφωνα με τις ευρωπαϊκές συνθήκες, στο πλαίσιο των σχέσεών της με τρίτες χώρες και της προώθησης των δημοκρατικών αρχών και των δικαιωμάτων του ανθρώπου μέσω της «ρήτρας για τη δημοκρατία», η ΕΕ δεσμεύεται επίσης να αντιτεθεί σε κάθε είδους διάκριση λόγω γενετήσιου προσανατολισμού ή αναπηρίας·

- (γ) για τον καθορισμό των τομεακών δικαιωμάτων που θα πρέπει να προωθεί η

συνεργασία, τα συμβαλλόμενα μέρη πρέπει να βασίζονται στις δεσμευτικές για αυτά συμβάσεις του ΟΗΕ και στις συμβάσεις των ειδικών υπηρεσιών του, ιδίως της ΔΟΕ, η οποία έχει δημιουργήσει μια διεθνώς αναγνωρισμένη συλλογή νομικών κειμένων για τα θεμελιώδη δικαιώματα·

- (δ) η ρήτρα θα πρέπει να περιλαμβάνει μια διαδικασία διαβούλευσης μεταξύ των συμβαλλομένων μερών, με λεπτομερείς πολιτικούς και νομικούς μηχανισμούς που θα χρησιμοποιούνται σε περίπτωση αιτήματος ανάκλησης της διμερούς συνεργασίας λόγω επανειλημμένων και/ή συστηματικών παραβιάσεων των δικαιωμάτων του ανθρώπου κατά παράβαση του διεθνούς δικαίου· η ανάκληση αποτελεί προφανώς ένα ακραίο μέτρο στο πλαίσιο των σχέσεων της ΕΕ με τις τρίτες χώρες, και ως εκ τούτου πρέπει να αναπτυχθεί ένα σαφές σύστημα κυρώσεων, προκειμένου να προσφέρει μία εναλλακτική πορεία δράσης, αλλά η συμπεφωνημένη, ουσιαστική θετική προσέγγιση για τα δικαιώματα του ανθρώπου δεν θα πρέπει να αποκλείει τη δυνατότητα επίκλησης της διάταξης περί προσωρινής ανάκλησης της συνεργασίας λόγω παραβίασης της ρήτρας για τα δικαιώματα του ανθρώπου και τη δημοκρατία·
- (ε) η ρήτρα θα πρέπει επίσης να περιλαμβάνει λεπτομέρειες ενός μηχανισμού που θα επιτρέπει την προσωρινή ανάκληση της συμφωνίας συνεργασίας, καθώς και έναν «μηχανισμό προειδοποίησης» σε περίπτωση παραβίασης της ρήτρας για τα δικαιώματα του ανθρώπου και τη δημοκρατία·
- (στ) η ρήτρα θα πρέπει να βασίζεται στην αμοιβαιότητα όσον αφορά αφενός την επικράτεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης και αφετέρου την επικράτεια της τρίτης χώρας·
8. ζητεί να επεκταθεί η ρήτρα για τα δικαιώματα του ανθρώπου και τη δημοκρατία σε όλες τις νέες συμφωνίες που συνάπτει η Ευρωπαϊκή Ένωση με τρίτες χώρες, τόσο εκβιομηχανισμένες όσο και αναπτυσσόμενες, αλλά και στις τομεακές συμφωνίες, στο εμπόριο και στην τεχνική ή οικονομική βοήθεια, όπως έχει συμβεί με τα κράτη ΑΚΕ·
9. ζητεί την επέκταση της θετικής διάστασης της ρήτρας για τα δικαιώματα του ανθρώπου, η οποία συνεπάγεται την ανάγκη να ληφθούν αποτελεσματικά μέτρα που να συμβάλλουν στην απόλαυση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων εντός και εκ μέρους των αντίστοιχων συμβαλλόμενων μερών, να συμπεριληφθεί μία συνεχής αξιολόγηση και παρακολούθηση των επιπτώσεων της εφαρμογής της συμφωνίας στην απόλαυση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και να υιοθετηθεί μία προσέγγιση με γνώμονα τα ανθρώπινα δικαιώματα κατά την εφαρμογή του συνόλου των πτυχών της συμφωνίας·
10. υπογραμμίζει ότι δεν προτίθεται πλέον να συναινέσει σε νέες διεθνείς συμφωνίες που δεν περιλαμβάνουν ρήτρα για τα δικαιώματα του ανθρώπου και τη δημοκρατία·
11. θεωρεί ότι πρέπει να συμμετέχει στον καθορισμό της εντολής διαπραγμάτευσης νέων συμφωνιών με τρίτες χώρες και ιδίως σε ό,τι αφορά τον προσδιορισμό των πολιτικών στόχων της και την προώθηση των δικαιωμάτων του ανθρώπου· για τον λόγο αυτό, θεωρεί ότι η Επιτροπή και το Συμβούλιο θα πρέπει να φροντίσουν για τη μεγαλύτερη συμμετοχή του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, μέσω των αρμόδιων κοινοβουλευτικών του επιτροπών, στον καθορισμό της εντολής διαπραγμάτευσης συμφωνιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τρίτες χώρες· τονίζει, εν προκειμένω, την ανάγκη βελτίωσης της διοργανικής ανταλλαγής πληροφοριών και της πρόσβασης στη βάση δεδομένων του Συμβουλίου και

της Επιτροπής·

12. σε ό,τι αφορά την ανάγκη διασφάλισης ενός αποτελεσματικού μηχανισμού για την παρακολούθηση του σεβασμού των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των δημοκρατικών αρχών από τους εταίρους:
- α) καλεί το Συμβούλιο και την Επιτροπή να κινήσουν διαδικασίες διαρθρωμένου διαλόγου στο πλαίσιο της εν λόγω τακτικής αξιολόγησης της συμμόρφωσης των εταίρων με τις υποχρεώσεις τους σε σχέση με τα δικαιώματα του ανθρώπου· θεωρεί ότι μέρος του διαλόγου αυτού αποτελεί και η συστηματική ενσωμάτωση των ζητημάτων που αφορούν τα δικαιώματα του ανθρώπου στην ημερήσια διάταξη του συμβουλίου σύνδεσης·
 - β) συνιστά την ενίσχυση του ρόλου των επικεφαλής των εξωτερικών αντιπροσωπειών της Επιτροπής στις τρίτες χώρες· ζητεί να καταρτίζονται «έγγραφα πολυετούς στρατηγικής ανά χώρα» υπό την ευθύνη των επικεφαλής των αντιπροσωπειών, τα δε έγγραφα στρατηγικής ανά χώρα να αποδίδουν μεγαλύτερη προσοχή στην κατάσταση των δικαιωμάτων του ανθρώπου, να προσδιορίζουν τις προτεραιότητες και να καθορίζουν τις μεθόδους και τα μέσα που χρησιμοποιεί η ΕΕ προκειμένου να διασφαλίσει την τήρηση της ρήτηρας για τη δημοκρατία και να ανυψώσει το επίπεδο σεβασμού για τα βασικά δικαιώματα· ζητεί επίσης η διατύπωση των εν λόγω στρατηγικών να αναθεωρείται σε τακτά χρονικά διαστήματα, ιδίως σε συνεργασία με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και να αποτελεί αντικείμενο συζητήσεων στις αρμόδιες αντιπροσωπείες του καθώς και στην ολομέλεια, ιδιαίτερα σε σχέση με την εφαρμογή τους· συνιστά, τα έγγραφα στρατηγικής ανά χώρα και τα σχέδια δράσης της Επιτροπής να περιέχουν σαφή κριτήρια σύγκρισης προόδου όσον αφορά τα δικαιώματα του ανθρώπου και ένα χρονοδιάγραμμα εντός του οποίου θα πρέπει να επιτευχθούν οι αλλαγές·
 - γ) εάν μια από τις εμπλεκόμενες κυβερνήσεις, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ή τα εμπλεκόμενα εθνικά κοινοβούλια επικαλείται τη ρήτηρα για τη δημοκρατία, προκειμένου να ζητήσει την ανάκληση της διμερούς συμφωνίας ή την εφαρμογή άλλων κατάλληλων μέτρων, το συμβούλιο σύνδεσης θα πρέπει αυτόματα να συμπεριλαμβάνει σχετική συζήτηση στην ημερήσια διάταξή του· επισημαίνει ότι το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έχει πολλάκις εκφράσει επισήμως την άποψή του επ' αυτού, αλλά το συμβούλιο σύνδεσης απλώς αγνοεί τα αιτήματα αυτά·
 - δ) συνιστά τη θέσπιση ενός "διαρθρωμένου διαλόγου" μεταξύ του συμβουλίου σύνδεσης και/ή της Υποεπιτροπής του για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και ΜΚΟ και/ή ανεξάρτητων και δημοκρατικών μη κρατικών φορέων στο πλαίσιο των συζητήσεων που αφορούν παραβιάσεις των ρητρών για τα δικαιώματα του ανθρώπου και τη δημοκρατία στις συμφωνίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, συμπεριλαμβανομένων προτάσεων για τη βελτίωση της εφαρμογής της ρήτηρας (μηδενός εξαιρουμένου)·
 - ε) εκφράζει λύπη για το γεγονός ότι το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο δεν συμμετέχει στη διαδικασία λήψης αποφάσεων για την έναρξη διαβουλεύσεων ή την ανάκληση μιας συμφωνίας· υπογραμμίζει μετ' επιτάσεως ως εκ τούτου την ανάγκη να καταστεί το ίδιο φορέας λήψης αποφάσεων μαζί με την Επιτροπή και το Συμβούλιο επί των

θεμάτων αυτών καθώς και σε σχέση με την απόφαση ανάκλησης οιασδήποτε κατάλληλων αρνητικών μέτρων έχουν ήδη επιβληθεί σε μια χώρα («ανάκληση της ανάκλησης»):

(στ)προτείνει την εκπόνηση ετήσιας έκθεσης από την Επιτροπή, από κοινού με τις υποεπιτροπές δικαιωμάτων του ανθρώπου, η οποία θα συζητείται στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, σχετικά με την εφαρμογή των ρητρών για τα δικαιώματα του ανθρώπου και τη δημοκρατία στις ισχύουσες διεθνείς συμφωνίες, η οποία να περιέχει την ανά περίπτωση ανάλυση κάθε διαδικασίας διαβούλευσης και των άλλων κατάλληλων μέτρων που τέθηκαν σε εφαρμογή ή απορρίφθηκαν από το Συμβούλιο κατά τη διάρκεια του εν λόγω έτους και να συνοδεύεται από λεπτομερείς συστάσεις και αξιολόγηση η οποία να πραγματεύεται την αποτελεσματικότητα και τη συνάφεια των αναληφθεισών δράσεων·

13. επισημαίνοντας ότι τα συμβούλια σύνδεσης καθορίζουν εν γένει τις σχέσεις της ΕΕ με τις τρίτες χώρες, ζητεί τη γενική συγκρότηση υποεπιτροπών δικαιωμάτων του ανθρώπου στο πλαίσιο των συμφωνιών σύνδεσης, με εντολή τον έλεγχο της συμμόρφωσης και της εφαρμογής της ρήτρας για τη δημοκρατία, και την πρόταση συγκεκριμένων θετικών δράσεων για τη βελτίωση της δημοκρατίας και των δικαιωμάτων του ανθρώπου· θεωρεί ότι οι υποεπιτροπές αυτές θα πρέπει να συνέρχονται σε τακτικές συνεδριάσεις (τουλάχιστον όποτε συνεδριάζει το συμβούλιο σύνδεσης), στις οποίες θα συμμετέχουν και θα γνωμοδοτούν εκπρόσωποι κοινοβουλίων και οργανώσεων εκπροσώπησης της κοινωνίας των πολιτών· θεωρεί, εν προκειμένω, ότι μια πολιτική ανά περίπτωση δεν αποτελεί την πλέον κατάλληλη προσέγγιση που μπορεί να υιοθετηθεί με τις χώρες εταίρους σε σχέση με τη συγκρότηση υποεπιτροπών δικαιωμάτων του ανθρώπου και τον καθορισμό της εντολής τους· τονίζει εκ νέου την ανάγκη εξέτασης των επιμέρους περιπτώσεων στο πλαίσιο αυτών των υποεπιτροπών·
14. ζητεί τη διασύνδεση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου με τα συμβούλια σύνδεσης και με τις υποεπιτροπές δικαιωμάτων του ανθρώπου, και ζητεί επίσης την ενίσχυση του ρόλου των διακοινοβουλευτικών αντιπροσωπειών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στο πλαίσιο αυτό καθώς και τη διαρκή πρόβλεψη στις ημερήσιες διατάξεις για τη συμμετοχή τους σε συζητήσεις για τη ρήτρα·
15. τονίζει ότι τα κριτήρια για την έναρξη μιας διαδικασίας διαβούλευσης ή την εφαρμογή κατάλληλων μέτρων πρέπει να είναι αντικειμενικά και διαφανή·
16. τονίζει ότι δεν πρέπει να αρθεί κανένα μέτρο έως ότου πάντων να υφίστανται οι λόγοι εφαρμογής του, και ζητεί την εισαγωγή πρόσθετων μέτρων, εάν τα υφιστάμενα μέτρα δεν έχουν αποφέρει αποτελέσματα μετά την παρέλευση σημαντικού χρονικού διαστήματος·
17. αναγνωρίζοντας πως έχει δυσχεράνει την εφαρμογή της ρήτρας το γεγονός ότι για να ξεκινήσει μια διαδικασία διαβούλευσης απαιτείται ομοφωνία στο Συμβούλιο, ζητεί την κατάργηση της ομοφωνίας για την έναρξη μιας διαδικασίας διαβούλευσης, και την αναθεώρηση του άρθρου 300, παράγραφος 2, της Συνθήκης ΕΚ, η οποία περιορίζει τον ρόλο του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στις περιπτώσεις αυτές·
18. επισημαίνει τη σημασία της προσέλκυσης της προσοχής του ευρύτερου κοινού στο

γεγονός ότι η ρήτρα δικαιωμάτων του ανθρώπου προβλέπεται σε συμφωνίες μεταξύ της ΕΕ και τρίτων χωρών·

19. θεωρεί ότι για την ειδική περίπτωση των χωρών με τις οποίες η ΕΕ μοιράζεται τις ίδιες θεμελιώδεις αξίες και κοινές μακροπρόθεσμες πολιτικές, όπως οι χώρες που εμπίπτουν στη «νέα πολιτική γειτονίας», ενδεχομένως θα μπορούσε να εξεταστεί η πιθανότητα της σύναψης συμφωνιών που προχωρούν πέραν της «ρήτρας για τη δημοκρατία», βάσει της ύπαρξης κοινών θεσμών για την προώθηση των δημοκρατικών αρχών και των δικαιωμάτων του ανθρώπου, κατά το παράδειγμα του Συμβουλίου της Ευρώπης και/ή άλλων περιφερειακών συμφωνιών·
20. ιδίως σε σχέση με τις χώρες που καλύπτονται από την Ευρωπαϊκή Πολιτική Γειτονίας, με τις οποίες η Ευρωπαϊκή Ένωση διατηρεί ιδιαίτερα στενές σχέσεις μέσω των συμφωνιών σύνδεσης, η ρήτρα θα πρέπει να ορίζει ότι τα συμβαλλόμενα μέρη αυτών των συμφωνιών οφείλουν να παρέχουν μεταξύ τους –σε αμοιβαία βάση– το δικαίωμα παρατήρησης των βουλευτικών και προεδρικών εκλογών τους· καλεί το Συμβούλιο και την Επιτροπή να ενθαρρύνουν περαιτέρω τις σχετικές χώρες να δεχτούν την παρουσία διεθνών παρατηρητών κατά τη διεξαγωγή των εκλογών τους, προς όφελος της διαφάνειας·
21. αναθέτει στον Πρόεδρό του να διαβιβάσει το παρόν ψήφισμα στο Συμβούλιο και στην Επιτροπή.

ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

1. Η δομή και το περιεχόμενο της ρήτρας για τα δικαιώματα του ανθρώπου

Από τις αρχές της δεκαετίας του 1990, η Ευρωπαϊκή Κοινότητα συμπεριλαμβάνει τη λεγόμενη «ρήτρα για τα δικαιώματα του ανθρώπου» στις συμφωνίες-πλαίσιο που συνάπτει με τρίτες χώρες. Η ρήτρα εντάσσεται σε εμπορικές συμφωνίες, συμφωνίες συνεργασίας και συμφωνίες σύνδεσης, όπως οι ευρωπαϊκές και μεσογειακές συμφωνίες, έως και τη συμφωνία της Κοτονού. Εξαιρούνται οι συμφωνίες για τη γεωργία, την κλωστοϋφαντουργία και την αλιεία. Έχουν ήδη υπογραφεί περισσότερες από 50 τέτοιες συμφωνίες και η ρήτρα για τα δικαιώματα του ανθρώπου ισχύει πλέον για περισσότερες από 120 χώρες.

Η ρήτρα έχει εξελιχθεί με το πέρασ του χρόνου και δεν είναι η ίδια σε όλες τις συμφωνίες. Στην αρχική της έκδοση, που περιλαμβανόταν σε ανακοίνωση που εξέδωσε η Επιτροπή το 1995, χωριζόταν σε δύο μέρη. **Το πρώτο μέρος** περιλαμβάνει **μια ρήτρα για το ουσιώδες στοιχείο** που εμπεριέχεται στις αρχικές διατάξεις της συμφωνίας και προβλέπει ότι:

«Ο σεβασμός των δημοκρατικών αρχών και των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ανθρώπου, όπως εξαγγέλλονται στην (παγκόσμια διακήρυξη των δικαιωμάτων του ανθρώπου)/(τελική πράξη του Ελσίνκι και τη χάρτα των Παρισίων για μια νέα Ευρώπη), διαπνέει τις εσωτερικές και διεθνείς πολιτικές της Κοινότητας και της (συμβαλλόμενης χώρας ή ομάδας χωρών) και αποτελεί ουσιώδες στοιχείο της παρούσας συμφωνίας»¹.

Το δεύτερο μέρος περιλαμβάνεται στις τελικές διατάξεις της συμφωνίας και προβλέπει τη δυνατότητα λήψης «κατάλληλων μέτρων» σε περίπτωση παραβίασης ενός ουσιώδους στοιχείου. Η διάταξη αυτή, η οποία αποκαλείται «ρήτρα μη εκτέλεσης» αφορά και αυτή τα ουσιώδη στοιχεία της συμφωνίας και επιτρέπει στα συμβαλλόμενα μέρη να ανακαλέσουν τη συμφωνία σύμφωνα με τις σχετικές διατάξεις της σύμβασης της Βιέννης για το δίκαιο των συνθηκών (ΣΒΔΣ)². Η λεγόμενη «**ρήτρα μη εκτέλεσης**» έχει ως εξής:

«Εάν ένα μέρος κρίνει ότι ένα άλλο μέρος αθετεί μία εκ των υποχρεώσεών του εκ της παρούσας συμφωνίας, δύναται να λάβει τα κατάλληλα μέτρα. Προηγουμένως, εκτός από περίπτωση έκτακτης ανάγκης, πρέπει να παρέχει στο συμβούλιο σύνδεσης κάθε χρήσιμη πληροφορία η οποία είναι αναγκαία για να εξετασθεί ενδελεχώς η κατάσταση, με σκοπό την εξεύρεση λύσεως αμοιβαίως αποδεκτής.

Επιλέγονται κατά προτεραιότητα τα μέτρα εκείνα τα οποία διαταράσσουν στο ελάχιστο τη λειτουργία της παρούσας συμφωνίας. Τα εν λόγω μέτρα γνωστοποιούνται αμέσως στο

¹ Ανακοίνωση της Επιτροπής «σχετικά με την έκθεση του σεβασμού των δημοκρατικών αρχών και των δικαιωμάτων του ανθρώπου στις συμφωνίες μεταξύ της Κοινότητας και των τρίτων χωρών», COM (95)216 τελικό της 23 Μαΐου 1995.

² Το άρθρο 60 παράγραφος 1 και 3 της σύμβασης της Βιέννης για το δίκαιο των συνθηκών προβλέπει ότι η «σοβαρή παραβίαση» μιας διμερούς συνθήκης από ένα εκ των συμβαλλομένων σε αυτή μερών επιτρέπει στο άλλο να επικαλεστεί την παραβίαση ως λόγο για τον τερματισμό της συνθήκης ή την ανάκληση της ισχύος της εν μέρει ή εν όλω. Ως «σοβαρή παραβίαση» νοείται η απάρνηση της συνθήκης χωρίς την έγκριση της σύμβασης της Βιέννης ή η παραβίαση διάταξης «ουσιαστικής για την επίτευξη του στόχου ή του σκοπού της συνθήκης».

συμβούλιο σύνδεσης, αποτελούν δε αντικείμενο διαβουλεύσεων στο πλαίσιο αυτό, κατόπιν αιτήσεως του άλλου μέρους».¹

Συχνά στο τέλος της συμφωνίας προστίθεται και μια ερμηνευτική δήλωση, η οποία ορίζει ότι ως «περίπτωση έκτακτης ανάγκης» νοείται η «περίπτωση κατά την οποία ένα από τα μέρη παραβιάζει σοβαρά τη συμφωνία», και ότι σοβαρή παραβίαση στοιχειοθετείται από τη παραβίαση των ουσιωδών στοιχείων της συμφωνίας.

Η ένταξη μιας ρήτρας στο κύριο μέρος των συμφωνιών και όχι απλώς στο προοίμιο ή ως ειδική μνεία –γεγονός που την καθιστά έτσι νομικά δεσμευτική– αποτελεί καινοτομία. Σύμφωνα με την ανακοίνωση της Επιτροπής του 1995, τοποθετεί την Ευρωπαϊκή Κοινότητα στην πρώτη γραμμή των προσπαθειών της διεθνούς κοινότητας στον τομέα αυτό. Δυστυχώς, η δεκαετής εμπειρία δεν εμπνέει την ίδια αισιοδοξία.

2. Απαρχές και εξέλιξη της ρήτρας για τα δικαιώματα του ανθρώπου

Η ρήτρα για τα δικαιώματα του ανθρώπου περιελήφθη για πρώτη φορά στη συνθήκη της Λομέ IV του 1989 και στη συνέχεια στη συμφωνία συνεργασίας με την Αργεντινή, η οποία τέθηκε σε ισχύ το 1990.

Οι κατάφωρες παραβιάσεις των δικαιωμάτων του ανθρώπου σε χώρες που συνδέονταν με την ΕΟΚ μέσω συμφωνιών αποτελούσαν αντικείμενο σοβαρού προβληματισμού από τα τέλη της δεκαετίας του 1970. Παραδείγματος χάρι, η παροχή ενίσχυσης στην Ουγκάντα ανεστάλη εις απάντηση των σοβαρών παραβιάσεων των δικαιωμάτων του ανθρώπου από την κυβέρνηση του Idi Amin, αφότου το Συμβούλιο εξέδωσε δήλωση, η οποία θα επονομαζόταν *κατευθυντήριες γραμμές για την Ουγκάντα*. Οι εν λόγω κατευθυντήριες γραμμές, με τις οποίες καταδικαζόταν δημοσίως η κατάσταση και επεσείετο η απειλή λήψης μέτρων στο πλαίσιο της συμφωνίας, δεν περιείχαν ουδεμία μνεία σε κάποια νομική βάση για τη λήψη των μέτρων αυτών.

Μετά από προσπάθειες που κατέβαλλε η ΕΟΚ επί μια δεκαετία, οι χώρες ΑΚΕ δέχτηκαν να συμπεριληφθεί μια ρήτρα για τα δικαιώματα του ανθρώπου στο κείμενο της σύμβασης της Λομέ. Είχε πλέον δημιουργηθεί προηγούμενο.

Από τις αρχές της δεκαετίας του 1990, η ανάγκη εμπέδωσης της δημοκρατίας στα κράτη της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης, καθώς και οι προοπτικές εκδημοκρατισμού ενός μεγάλου μέρους της λατινικής Αμερικής και της αφρικανικής ηπείρου, δημιούργησαν μια νέα πολιτική δυναμική, η οποία προσέφερε στην Επιτροπή την ευκαιρία να αναλάβει μια σημαντική πρωτοβουλία για το ζήτημα αυτό. Στις 25 Μαρτίου του 1991, ενέκρινε μια «ανακοίνωση για τα δικαιώματα του ανθρώπου, τη δημοκρατία και τη συνεργασία για την ανάπτυξη»², η οποία ακολουθήθηκε σύντομα από δύο ψηφίσματα του Συμβουλίου· με το πρώτο από αυτά, το Συμβούλιο χαιρέτισε την ανακοίνωση και με το δεύτερο, τον Νοέμβριο του 1991, έδωσε συγκεκριμένη εντολή για την ένταξη μιας ρήτρας για τα δικαιώματα του ανθρώπου στις

¹ COM (95)215 τελικό, 23 Μαΐου 1995.

² SEC (61) 91

συμφωνίες με τρίτες χώρες.¹

Στο ψήφισμα τονιζόταν ότι θα έπρεπε να δοθεί υψηλή προτεραιότητα στη θετική προσέγγιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και να προωθηθεί ο συστηματικός διάλογος, ενώ τα μέτρα ανάκλησης και τα αρνητικά μέτρα δυνάμει της ρήτρας θα έπρεπε να λαμβάνονται μόνο ως ύστατη λύση.

Έναν χρόνο αργότερα, στις 11 Μαΐου 1992, το Συμβούλιο δήλωσε ότι ο σεβασμός των δημοκρατικών αρχών αποτελούσε αναπόσπαστο μέρος των συμφωνιών μεταξύ της ΕΚ και της Διάσκεψης για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη. Μετά τη δήλωση αυτή, οι συμφωνίες της ΕΚ που υπεγράφησαν το 1992 με τα βαλτικά κράτη και την Αλβανία περιείχαν όντως μια ρήτρα, τη λεγόμενη «βαλτική ρήτρα», η οποία επέτρεπε την άμεση ανάκληση της συμφωνίας σε περίπτωση παραβίασης των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Σύντομα, η ρήτρα αυτή αντικαταστάθηκε από τη λεγόμενη «βουλγαρική ρήτρα», η οποία διεύρυνε το πεδίο εφαρμογής και πολλαπλασίαζε τις επιλογές ανάληψης δράσης, προβλέποντας τη διενέργεια πολιτικού διαλόγου και ένα μηχανισμό συνδιαλλαγής, αντί της άμεσης ανάκλησης της συμφωνίας.

Μετά την έκδοση της προαναφερθείσας ανακοίνωσης «σχετικά με την έκθεση του σεβασμού των δημοκρατικών αρχών και των δικαιωμάτων του ανθρώπου στις συμφωνίες μεταξύ της Κοινότητας και των τρίτων χωρών» στις 23 Μαΐου 1995 και αφού το Συμβούλιο την έλαβε θετικά υπόψη στις 29 Μαΐου, η ένταξη των ρητρών στις νέες συμφωνίες κατέστη συστηματική.

Στο παράρτημα 2 της ανακοίνωσης απαριθμείτο επίσης μια σειρά μέτρων τα οποία θα μπορούσαν δυνητικά να ληφθούν σε περίπτωση παραβίασης, όπως:

- τροποποίηση των περιεχομένων των προγραμμάτων συνεργασίας ή των χρησιμοποιούμενων διαύλων
- περιορισμός των προγραμμάτων πολιτιστικής, επιστημονικής και τεχνικής συνεργασίας
- αναβολή της συνεδρίασης της μεικτής επιτροπής
- αναστολή των διμερών επαφών υψηλού επιπέδου
- αναβολή της υλοποίησης νέων έργων
- άρνηση συνέχισης των πρωτοβουλιών των εταιρών
- εμπορικοί αποκλεισμοί
- αναστολή των πωλήσεων όπλων
- αναστολή της στρατιωτικής συνεργασίας
- αναστολή της συνεργασίας.

Το πρότυπο που καθιερώθηκε με την ανακοίνωση χρησιμοποιήθηκε για τις ρήτρες που εισήχθησαν σε συμφωνίες που συνήφθησαν μετά το 1995 και αναπτύχθηκε περαιτέρω με τη συμφωνία της Κοτονού, η οποία υπεγράφη με τις χώρες ΑΚΕ το 2000.

Από το 1995 έχει γίνει επίκληση της ρήτρας για τα δικαιώματα του ανθρώπου, ως βάση για διαβουλεύσεις, αναστολή της παροχής ενίσχυσης και άλλα μέτρα, σε δώδεκα περιπτώσεις

¹ Ψήφισμα του Συμβουλίου και των κρατών μελών, συνελθόντων στο πλαίσιο του Συμβουλίου, σχετικά με τα δικαιώματα του ανθρώπου, τη δημοκρατία και την ανάπτυξη, 28 Νοεμβρίου 1991, Δελτίο ΕΚ 11/1991, σ. 122-3

αφορώσες δέκα χώρες ΑΚΕ: Νίγηρας, Γουϊνέα-Μπισσάου, Κεντροαφρικανική Δημοκρατία, Τόγκο, Ταϊτή, Κομόρες, Ακτή Ελεφαντοστού, Φίτζι, Λιβερία και Ζιμπάμπουε.¹

Η ρήτρα για τα δικαιώματα του ανθρώπου έχει επίσης αποτρέψει τη σύναψη διμερών συμφωνιών με την Αυστραλία και τη Νέα Ζηλανδία, με τις οποίες, αντιθέτως, υπεγράφησαν λιγότερο δεσμευτικές κοινές διακηρύξεις, το 1997 και 1999 αντιστοίχως. Η συμφωνία εταιρικής σχέσης και συνεργασίας με τη Λευκορωσία, η οποία συνήφθη το 1995, δεν τέθηκε ποτέ σε ισχύ, καθώς δεν κυρώθηκε λόγω της στροφής του προέδρου Lukashenko προς την απολυταρχική διακυβέρνηση.

3. Η άποψη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με τη ρήτρα για τα δικαιώματα του ανθρώπου

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έχει αναλάβει ενεργό ρόλο τα τελευταία χρόνια σε ό,τι αφορά τη ρήτρα για τα δικαιώματα του ανθρώπου, με ιδιαίτερη έμφαση στην παρακολούθηση και την εφαρμογή της ρήτρας, καθώς και στο ρόλο του Κοινοβουλίου και της κοινωνίας των πολιτών.

Στις 20 Σεπτεμβρίου 1996, το Κοινοβούλιο ενέκρινε την **έκθεση του κ. Carlos Carnero Gonzalez**² σχετικά με την ανακοίνωση του 1995 της Επιτροπής, στην οποία εκαλείτο η Επιτροπή να θεσπίσει μια αντικειμενική μέθοδο εφαρμογής σε περιπτώσεις κατάφωρων παραβιάσεων των ανθρωπίνων και κοινωνικών δικαιωμάτων και να διαμορφώσει «τα κριτήρια, τις διαδικασίες, τα είδη κυρώσεων και τη μέθοδο επιβολής τους».

Ένα από τα βασικά σημεία της **έκθεσης της κ. Rosa Díez Gonzalez** σχετικά με την ανακοίνωση της Επιτροπής για το ρόλο της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην προώθηση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και του εκδημοκρατισμού στις τρίτες χώρες³ είναι το αίτημα για κατάρτιση ενός σαφούς κώδικα συμπεριφοράς για την εφαρμογή της ρήτρας για τα δικαιώματα του ανθρώπου.

Η ΕΕ χρειάζεται, όπως αναφέρεται στην έκθεση, να συγκροτήσει νέους και παράλληλους μηχανισμούς ελέγχου, με στόχο την ενίσχυση των ήδη υφισταμένων, κατά τρόπον ώστε να δύναται να ελέγχει εάν οι εταίροι της, τόσο πολιτικοί όσο και οικονομικοί, σέβονται τα δικαιώματα του ανθρώπου και τη διαδικασία εκδημοκρατισμού.

Στα αιτήματα του Κοινοβουλίου για μια αντικειμενική μέθοδο και έναν σαφή κώδικα συμπεριφοράς για την εφαρμογή της ρήτρας για τα δικαιώματα του ανθρώπου δεν έχει ακόμα δοθεί ικανοποιητική απάντηση και, ως εκ τούτου, το Κοινοβούλιο πρέπει να τα επαναλάβει.

Στις ετήσιες εκθέσεις σχετικά με τα δικαιώματα του ανθρώπου στον κόσμο έχουν επίσης εκφραστεί πολλές φορές οι απόψεις του Κοινοβουλίου για τις ρήτρες για τα δικαιώματα του ανθρώπου, όπως, παραδείγματος χάρη, στην ετήσια έκθεση για το 2002 του κ. **Bob van den**

¹ Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με τη διακυβέρνηση και την ανάπτυξη, 20 Οκτωβρίου 2003, COM (2003) 615 τελικό

² A4-0212/1996 - T4-0499/1996 – έκθεση σχετικά με τη συμπερίληψη του σεβασμού των δημοκρατικών αρχών και των δικαιωμάτων του ανθρώπου στις συμφωνίες μεταξύ της Κοινότητας και των τρίτων χωρών (COM(95)0216 - C4 - 0197/95)

³ A5-0084/2002 έκθεση για το ρόλο της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην προώθηση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και του εκδημοκρατισμού στις τρίτες χώρες (COM(2001)252 - C5-0653/2001 - 2001/2276(COS))

Bos, όπου εκφράζεται σοβαρή ανησυχία για την έλλειψη μηχανισμού εφαρμογής:

«9. καλεί την Επιτροπή να υποβάλει την απαραίτητη πρόταση για τη θέσπιση μηχανισμού εφαρμογής της ρήτρας περί δικαιωμάτων του ανθρώπου προκειμένου να ασκείται σαφής πίεση για σημαντικές βελτιώσεις όσον αφορά την κατάσταση στον τομέα των δικαιωμάτων του ανθρώπου στις εμπλεκόμενες χώρες, και να ενθαρρύνονται τα στρώματα της κοινωνίας που τάσσονται υπέρ της προώθησης της δημοκρατίας και του σεβασμού των δικαιωμάτων του ανθρώπου»¹.

Στην έκθεση αυτή, το Κοινοβούλιο ζητεί την κατάρτιση σαφών κριτηρίων σύγκρισης για την παροχή κινήτρων και για την εφαρμογή περιοριστικών μέτρων, τη θέσπιση διαδικασιών δομημένου διαλόγου και τη συγκρότηση ειδικών υποεπιτροπών δικαιωμάτων του ανθρώπου στα συμβούλια σύνδεσης και συνεργασίας, ενώ αποδοκιμάζει το γεγονός ότι το Κοινοβούλιο δεν συμμετέχει στη διαδικασία λήψης αποφάσεων για τη δρομολόγηση διαβουλεύσεων ή την ανάκληση μιας συμφωνίας.

Το 2003, στην ετήσια έκθεση της **κ. Véronique de Keyser**, το Κοινοβούλιο χαιρετίζει την έναρξη ισχύος της συμφωνίας της Κοτονού και χαρακτηρίζει ως πρότυπο για μελλοντικές διαπραγματεύσεις το μηχανισμό εφαρμογής της με τη θέσπιση διαλόγου μεταξύ της κυβέρνησης και της κοινωνίας των πολιτών.

Στην έκθεση του 2004 του **κ. Simon Coveney** ζητείται η συγκρότηση υποεπιτροπών δικαιωμάτων του ανθρώπου στο πλαίσιο των συμφωνιών σύνδεσης και η εκπόνηση από την Επιτροπή μιας έκθεσης προόδου για την κατάσταση των δικαιωμάτων του ανθρώπου στις χώρες που emπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της ευρωπαϊκής πολιτικής γειτονίας.

Πέρα από αυτό, η ρήτρα για τα δικαιώματα του ανθρώπου και η κατάσταση των δικαιωμάτων του ανθρώπου εν γένει έχουν αποτελέσει σημαντικό παράγοντα όσον αφορά την έγκριση που χορηγεί το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για τη σύναψη διαφόρων συμφωνιών με τρίτες χώρες, όπως συνέβη με τη συμφωνία σύνδεσης με την Αίγυπτο, το Πακιστάν ή τη συνεχιζόμενη διαδικασία σχετικά με την προτεινόμενη συμφωνία με τη Συρία.

4. Το μέλλον της ρήτρας για τα δικαιώματα του ανθρώπου

Δέκα χρόνια μετά την ανακοίνωση με την οποία δόθηκε επισήμως η εντολή θέσπισης και καθορίστηκε η μορφή της ρήτρας για τα δικαιώματα του ανθρώπου, πρέπει πλέον να αξιολογηθούν ο τρόπος εφαρμογής της και η δυνατότητα βελτίωσής της, από το στάδιο της διαπραγμάτευσης μιας συμφωνίας και τη συγκεκριμένη διατύπωση της ρήτρας έως την παρακολούθηση και την εφαρμογή της, λαμβάνοντας υπόψη θετικά καθώς και αρνητικά μέτρα.

4.1 Πώς μπορεί να βελτιωθεί το στάδιο της διαπραγμάτευσης;

¹ A5-0274/2003 - T5-375/2003 - Ετήσια έκθεση σχετικά με τα δικαιώματα του ανθρώπου στον κόσμο κατά το 2002 και την πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον τομέα των δικαιωμάτων του ανθρώπου

1. Μια πιο ανοικτή διαδικασία, με την ανάθεση ρόλου στο ΕΚ και την κοινωνία των πολιτών.

Η εντολή διαπραγμάτευσης μιας νέας συμφωνίας με μια τρίτη χώρα είναι αποκλειστικά, έως σήμερα, ευθύνη του Συμβουλίου. Ωστόσο, δεν υπάρχει πραγματικά σαφήνεια ή διαφάνεια όσον αφορά τη βάση στην οποία στηρίζεται η εντολή αυτή και το όφελος που θα μπορούσε να προκύψει από μια πιο ανοικτή διαδικασία. Καθιστώντας πιο διαφανή τη διαπραγματευτική διαδικασία και διασφαλίζοντας τη συμμετοχή του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, των εθνικών κοινοβουλίων και της κοινωνίας των πολιτών στη διαδικασία διαμόρφωσης της ρήτηρας για τα δικαιώματα του ανθρώπου, θα μπορούσαν να προαχθεί ο διάλογος και να βελτιωθεί η εφαρμογή της ρήτηρας μετά την έναρξη ισχύος της συμφωνίας.

Στην πραγματικότητα, ο ρόλος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου περιορίζεται στην έγκριση που πρέπει να χορηγήσει για να τεθεί σε ισχύ μια συμφωνία, καθώς δεν συμμετέχει στη διαδικασία δρομολόγησης διαβουλεύσεων ή μερικής ανάκλησης της συμφωνίας. Ο ρόλος της κοινωνίας των πολιτών είναι πολύ περιορισμένος στην όλη διαδικασία της ρήτηρας για τα δικαιώματα του ανθρώπου.

Συγκριτικά, αξίζει να γίνει μνεία στη συμφωνία του Κοτονού, στην οποία αναφέρονται ρητώς οι μη κρατικοί φορείς ως φορείς της εταιρικής σχέσης, ενώ στο άρθρο 8 παράγραφος 7, σχετικά με τον τακτικό πολιτικό διάλογο, ο ρόλος της κοινωνίας των πολιτών αναφέρεται με σαφήνεια, καθώς διευκρινίζεται ότι οι περιφερειακές και υποπεριφερειακές οργανώσεις καθώς και οι εκπρόσωποι της κοινωνίας των πολιτών πρέπει να καλούνται να συμμετέχουν στο διάλογο.

Εντωμεταξύ σε στάδιο περαιτέρω ανάπτυξης βρίσκεται και ίδιος ο πολιτικός διάλογος, καθώς έχουν εγκριθεί σχετικές κατευθυντήριες γραμμές και την περίοδο αυτή συντάσσεται ένα παράρτημα όπου θα ορίζονται οι μέθοδοι και οι μηχανισμοί διενέργειας του διαλόγου.

2. Επέκταση της ρήτηρας σε όλους τους τομείς και σε όλες τις χώρες

Παρότι η πολιτική ενσωμάτωσης ρητρών για τα δικαιώματα του ανθρώπου στις συμφωνίες ακολουθείται με μεγάλη συνέπεια, η ρήτρα εξακολουθεί να μην περιλαμβάνεται σε διάφορους τομείς, κυρίως στις τομεακές συμφωνίες και στις συμφωνίες με τις αναπτυσσόμενες χώρες. Ορισμένες φορές, αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι οι συνθήκες συνεργασίας με τις χώρες αυτές είχαν συναφθεί πριν από τη θέσπιση της πολιτικής της Ένωσης, ωστόσο αυτό δεν ισχύει για τη συμφωνία ΕΟΧ. Σε κάθε περίπτωση, η ρήτρα πρέπει να επεκταθεί σε όλες τις συμφωνίες τόσο με τις ανεπτυγμένες όσο και με τις αναπτυσσόμενες χώρες.

Το ίδιο ισχύει και για τις τομεακές συμφωνίες για το εμπόριο, την κλωστοϋφαντουργία και την αλιεία. Οι συμφωνίες αυτές συχνά καλύπτουν σημαντικά χρηματοδοτικά κονδύλια και για λόγους συνοχής της πολιτικής πρέπει να συμπεριληφθεί και σε αυτές μια ρήτρα για το σεβασμό των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των δημοκρατικών αρχών.

4.2 Πώς μπορούν να βελτιωθούν η παρακολούθηση και η εφαρμογή;

3. Χρειάζεται καλύτερη παρακολούθηση, με έμφαση στη διάσταση των δικαιωμάτων του ανθρώπου

Η ανάγκη για μια αποτελεσματική και διαφανή διαδικασία παρακολούθησης και εφαρμογής έχει αποτελέσει αντικείμενο σοβαρού προβληματισμού στους κόλπους του Κοινοβουλίου από τις αρχές και, παρότι δεν χωρά αμφιβολία ότι έχει σημειωθεί σημαντική πρόοδος, υπάρχει ακόμα περιθώριο βελτίωσης.

Η πρόσφατη υποχρέωση (από το 2004) σύνταξης ενημερωτικών δελτίων για τα δικαιώματα του ανθρώπου, εργασία με την οποία είναι επιφορτισμένος ο επικεφαλής αποστολής των αντιπροσωπειών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, και η περαιτέρω ανάπτυξη των κατευθυντήριων γραμμών που έχουν εγκριθεί, όπως οι κατευθυντήριες γραμμές για τα βασανιστήρια (που εγκρίθηκαν τον 2001), συμβάλλουν σαφώς στην καλύτερη γνώση της κατάστασης των δικαιωμάτων του ανθρώπου σε κάθε χώρα. Ωστόσο, τα εν λόγω ενημερωτικά δελτία για τα δικαιώματα του ανθρώπου δεν είναι δημόσια. Πρέπει, ως εκ τούτου, να εξεταστεί το ενδεχόμενο κατάρτισης κάποιου είδους ετήσιας έκθεσης, όπως έχει ζητηθεί στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής πολιτικής γειτονίας, παρότι δεν θα έπρεπε απαραίτητως να περιορίζεται σε αυτές τις χώρες, αλλά να περιλαμβάνει όλες τις χώρες με τις οποίες έχει συναφθεί συμφωνία που περιλαμβάνει τη συγκεκριμένη ρήτρα. Εξακολουθεί να υπάρχει ανάγκη εφαρμογής σαφέστερων κριτηρίων σύγκρισης για την παροχή κινήτρων και για την εφαρμογή περιοριστικών μέτρων.

Για τα κριτήρια σύγκρισης αυτά θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί ως παράδειγμα η ενταξιακή διαδικασία, με τα σαφώς καθορισμένα κριτήρια της Κοπεγχάγης. Υπό την έννοια αυτή, φαίνεται ότι τα νέα σχέδια δράσης στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής πολιτικής γειτονίας προσφέρουν μια νέα δυνατότητα για τον προσδιορισμό πιο επιχειρησιακών στόχων. Χρειάζεται, επίσης, να είναι πιο στοχοθετημένα και στρατηγικά προσανατολισμένα τα έγγραφα στρατηγικής χώρας σε ό,τι αφορά την κατάσταση των δικαιωμάτων του ανθρώπου.

Η συστηματική ένταξη ζητημάτων που άπτονται των δικαιωμάτων του ανθρώπου στην ημερήσια διάταξη των συμβουλίων σύνδεσης πρέπει να συμπληρωθεί με τη συγκρότηση υποεπιτροπών δικαιωμάτων του ανθρώπου, ένα ακόμη σημαντικό εργαλείο για την παρακολούθηση της κατάστασης στις διάφορες χώρες. Τέτοιες ομάδες εργασίας έχουν συγκροτηθεί για το Μπανγκλαντές, το Βιετνάμ καθώς και για το Μαρόκο και την Ιορδανία.

Στο πλαίσιο αυτό, είναι επίσης σημαντικό να τονιστεί ο ρόλος της κοινωνίας των πολιτών όσον αφορά την παρακολούθηση και να εξευρεθούν τρόποι ώστε οι μη κρατικοί φορείς και οι εμπειρογνώμονες να παρακολουθούν και να ενημερώνουν για το σεβασμό των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των δημοκρατικών αρχών στο πλαίσιο της συμφωνίας, π.χ. μέσω ομάδων εργασίας που θα συνεργάζονται με το συμβούλιο σύνδεσης ή μέσω της συμμετοχής τους σε συγκεκριμένες υποεπιτροπές.

Στο άρθρο 3 παράγραφος 4 της πρότασης κανονισμού του Συμβουλίου για την ίδρυση Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αναφέρεται ότι:

«4. Με την επιφύλαξη του άρθρου 27, ο Οργανισμός, κατόπιν αιτήματος της Επιτροπής, παρέχει πληροφορίες και αναλύσεις επί ζητημάτων θεμελιωδών δικαιωμάτων που επισημαίνονται στο αίτημα όσον αφορά τις τρίτες χώρες με τις οποίες η Κοινότητα έχει συνάψει συμφωνίες σύνδεσης ή συμφωνίες που περιλαμβάνουν διατάξεις για το σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ή έχει ξεκινήσει ή σχεδιάζει να ξεκινήσει διαπραγματεύσεις για ανάλογες

συμφωνίες, ιδίως με χώρες που καλύπτονται από την Ευρωπαϊκή Πολιτική Γειτονίας».

Ακόμα κι αν η συζήτηση στο Κοινοβούλιο σχετικά με το πεδίο δράσης του Οργανισμού δεν έχει ολοκληρωθεί, θα μπορούσε να προβλεφθεί για τον Οργανισμό ένας ρόλος στη διαδικασία παρακολούθησης των συμφωνιών με τρίτες χώρες.

4. Η ανάγκη για ένα σαφή μηχανισμό εφαρμογής για όλες τις συμφωνίες με ρήτρα εξακολουθεί να είναι ένα από τα πλέον επείγοντα ζητήματα προς επίλυση.

Η Επιτροπή τονίζει με έμφαση ότι οι ρήτρες για το «ουσιώδες στοιχείο», ή οι ρήτρες για τα δικαιώματα του ανθρώπου, δεν υποδηλώνουν υποχρεωτικά μια αρνητική προσέγγιση ή μια προσέγγιση τιμωρίας· αντιθέτως, αποτελούν ένα θετικό μέτρο, το οποίο μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την προαγωγή του διαλόγου και της συνεργασίας με τους εταίρους μέσω της προώθησης κοινών δράσεων για τον εκδημοκρατισμό και τα δικαιώματα του ανθρώπου, συμπεριλαμβανομένης της αποτελεσματικής εφαρμογής των διεθνών συμβάσεων για τα δικαιώματα του ανθρώπου και της πρόληψης κρίσεων μέσω της σφυρηλάτησης μιας συνεπούς και μακροχρόνιας σχέσης συνεργασίας.. Την άποψη αυτή συμμαρτίζεται και το Κοινοβούλιο, από το οποίο έχουν πηγάσει πολλές από τις ιδέες που σήμερα εφαρμόζονται. Ακόμα και στη διατύπωση της ρήτρας, αναφέρεται ότι η ανάκληση αποτελεί την ύστατη λύση. Το γεγονός ότι σπανίως έχει γίνει επίκληση της ρήτρας δεν σημαίνει αυτομάτως ότι δεν είναι αποτελεσματική. Εντούτοις, είναι επίσης ξεκάθαρο ότι η έλλειψη σαφούς μηχανισμού εφαρμογής εμποδίζει την αποτελεσματικότητα της ρήτρας. Παρότι μπορούν να δοθούν κι άλλες εξηγήσεις για το γεγονός ότι η ρήτρα έχει χρησιμοποιηθεί περισσότερο στο πλαίσιο της συμφωνίας Κοτονού και όχι σε όλες τις άλλες συμφωνίες που επίσης περιλαμβάνουν την εν λόγω ρήτρα, το φαινόμενο αυτό οφείλεται ενδεχομένως στην ύπαρξη μιας πιο ανεπτυγμένης διαδικασίας διαβουλεύσεων, ανάκλησης και συμμετοχής.

Η Επιτροπή έχει δηλώσει ότι δεν επιθυμεί μια «μηχανιστική εφαρμογή» της ρήτρας. Ωστόσο, το Συμβούλιο έχει εγκρίνει κατευθυντήριες γραμμές για την εφαρμογή και την αξιολόγηση περιοριστικών μέτρων (κυρώσεων) στο πλαίσιο της κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας της ΕΕ, οι οποίες όμως δεν προβλέπουν ανάκληση ή τερματισμό των διμερών συμφωνιών και ανάκληση ή τερματισμό της συνεργασίας με τρίτες χώρες. Η κατάσταση αυτή πρέπει να διορθωθεί.

Ο τρόπος με τον οποίο έχει ή δεν έχει χρησιμοποιηθεί τα τελευταία χρόνια η ρήτρα δημιουργεί ερωτηματικά σχετικά με το εάν τα κριτήρια δρομολόγησης διαδικασιών διαβούλευσης ή εφαρμογής περιοριστικών μέτρων είναι αντικειμενικά ή εάν εξαρτώνται από πολιτικά ή εμπορικά συμφέροντα. Μια καλύτερα καθορισμένη διαδικασία θα μπορούσε να οδηγήσει σε αντικειμενική εφαρμογή.

Στο πλαίσιο της διαδικασίας αυτής, πρέπει, φυσικά, να συμμετέχει το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο όσον αφορά τη λήψη αποφάσεων για τη δρομολόγηση διαβουλεύσεων ή την ανάκληση μιας συμφωνίας, και να δοθεί ρόλος στην κοινωνία των πολιτών.

Πρέπει να εξεταστεί η δυνατότητα να έχουν το δικαίωμα επίκλησης της ρήτρας και ανεξάρτητοι μη κρατικοί φορείς ή και μεμονωμένοι πολίτες, παραδείγματος χάρι με έναν μηχανισμό μέσω του οποίου η Επιτροπή θα ζητεί από τον Οργανισμό Θεμελιωδών Δικαιωμάτων να υποβάλλει μια έκθεση σχετικά με τους ισχυρισμούς για παραβιάσεις στις

χώρες της ΕΕ ή για πολιτικές της ΕΕ που συμβάλλουν στη διάπραξη παραβιάσεων σε τρίτη χώρα.

Ταυτοχρόνως, καθώς σχεδιάζεται μια λεπτομερέστερη διαδικασία διαβούλευσης, είναι σημαντικό να επιδιωχθεί μια πιο ομαλή διαδικασία για όλες τις συμφωνίες, μεταξύ άλλων με τη ένταξη ρητρών μη εκτέλεσης στις συμφωνίες που δεν περιλαμβάνουν τέτοιες ρήτρες, με ορισμό των «περιπτώσεων έκτακτης ανάγκης» και με τη θέσπιση διατάξεων για δεσμευτική επίλυση διαφωνιών, σύμφωνα με τις οποίες, εάν δεν μπορεί να βρεθεί λύση εντός του διοικητικού φορέα, θα γίνεται, ως ύστατη λύση, χρήση δεσμευτικής διαιτησίας.

Ταυτοχρόνως, πρέπει να δοθεί προσοχή στις παραβιάσεις κοινωνικών δικαιωμάτων, όπως οι βασικοί εργασιακοί κανόνες. Έως σήμερα οι επικλήσεις της ρήτρας γίνονται συνήθως για λόγους που αφορούν παραβιάσεις πολιτικών δικαιωμάτων, όπως η εκλογική νοθεία ή πραξικοπήματα.

4.3 Ποια η κατάσταση όσον αφορά την αμοιβαιότητα της ρήτρας;

4. Πρέπει να εξευρεθούν τρόποι και εργαλεία για τη βελτίωση της αμοιβαιότητας της ρήτρας.

Οι ειδικοί διάλογοι για τα δικαιώματα του ανθρώπου, όπως ο διάλογος με την Κίνα, το Ιράν ή τη Ρωσία, συνεπάγονται αμφίδρομη επικοινωνία, όπου η ΕΕ, όπως και η χώρα με την οποία διενεργείται ο διάλογος, μπορούν να εκφράζουν τους προβληματισμούς τους. Τέτοιο αμοιβαίο χαρακτήρα έχει και η ρήτρα, ωστόσο το γεγονός αυτό δεν έχει ακόμα αξιοποιηθεί. Αναφέρεται ότι «ο σεβασμός των δημοκρατικών αρχών και των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ανθρώπου διαπνέει τις εσωτερικές και διεθνείς πολιτικές της Κοινότητας και της (συμβαλλόμενης χώρας)». Ωστόσο, η ρήτρα δεν έχει ποτέ χρησιμοποιηθεί για να αμφισβητηθεί ο τρόπος με τον οποίο η ΕΕ, ή τα κράτη μέλη της, τηρούν τις υποχρεώσεις τους σε σχέση με τα δικαιώματα του ανθρώπου. Τα δικαιώματα των μειονοτήτων, η μετανάστευση και η νομοθεσία για το άσυλο είναι τομείς όπου θα ήταν πολύτιμη η διενέργεια διαλόγου.

4.4 Χρειάζεται ένα νέο πρότυπο ρήτρας;

Η διαφοροποίηση είναι δυνατή ακόμα και μέσω μιας ρήτρας-πρότυπο· φυσικά μια ρήτρα πρέπει να δύναται να προσαρμόζεται σε διαφορετικές καταστάσεις. Ωστόσο, εάν η ρήτρα κάνει αναφορά σε κείμενο που δεν έχει θέση στο νομικό οικοδόμημα της συμβαλλόμενης χώρας, δεν μπορεί να υπάρξει συγκεκριμένη επίπτωση μόνο δια της υπογραφής της συμφωνίας, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι η προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου είναι σύμφωνη με τους όρους που τίθενται στο κείμενο αναφοράς. Τέτοιοι μηχανισμοί πρέπει να δημιουργούνται πριν από την υπογραφή των συμφωνιών.

Για τον καλύτερο καθορισμό της ρήτρας σε μελλοντικές διαπραγματεύσεις δεν χρειάζεται απαραίτητως η θέσπιση νέας ρήτρας· απλώς πρέπει να δίδεται περισσότερη προσοχή κατά την φάση διαπραγμάτευσης της συμφωνίας.

Ωστόσο, η βελτίωση της χρήσης της ρήτρας ενδέχεται να μην επαρκεί, αν και ένα νέο πρότυπο θα αφορούσε κυρίως τις νέες συμφωνίες και συνεπώς θα χρειαζόταν πολύ χρόνο για

να αποφέρει γενικά αποτελέσματα. Όπως έχει δείξει η συμφωνία της Κοτονού, θα ήταν χρήσιμη η περαιτέρω επεξεργασία του υφιστάμενου προτύπου, ιδίως σε ό,τι αφορά τη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών, για τη ρητή διασφάλιση του ρόλου της οποίας απαιτείται μάλλον η αναδιατύπωση της ρήτρας.

Μια σαφέστερη διαδικασία διαβούλευσης θα ενίσχυε περαιτέρω την αποτελεσματικότητα της ρήτρας.

Ως εκ τούτου, θα έπρεπε να εξεταστεί το ενδεχόμενο αναδιατύπωσης της ρήτρας, βάσει των ακόλουθων αρχών:

- α) μεταξύ των στόχων της συμφωνίας είναι η προώθηση και η προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου,
- β) πρέπει να είναι σαφές ότι τα μέρη υποχρεούνται να τηρούν τους κανόνες που συνθέτουν το «ουσιώδες στοιχείο» της ρήτρας,
- γ) πρέπει να υπάρχει σαφήνεια όσον αφορά τους εν ισχύ κανόνες, η οποία θα μπορούσε να επιτευχθεί με μια γενικότερη αναφορά στα δικαιώματα του ανθρώπου ή με ειδική αναφορά σε βασικές συνθήκες για τα δικαιώματα του ανθρώπου στις οποίες έχουν προσχωρήσει τα συμβαλλόμενα μέρη,
- δ) η ρήτρα πρέπει να προβλέπει τη διεξαγωγή πολιτικού διαλόγου με τη συμμετοχή των κοινοβουλίων και των εκπροσώπων της κοινωνίας των πολιτών,
- ε) πρέπει να προβλέπει μια λεπτομερή διαδικασία διαβούλευσης, με ειδικό ρόλο για τα κοινοβούλια,
- στ) πρέπει να περιλαμβάνει μια υποχρεωτική αναθεώρηση των μέτρων που λαμβάνονται – μια ρήτρα «ανάκλησης της ανάκλησης»,
- ζ) πρέπει να στηρίζει την έννοια της χρήσης διαδικασιών δεσμευτικής επίλυσης διαφωνιών μέσω τρίτων σε περιπτώσεις που αφορούν τη λήψη «κατάλληλων μέτρων».

Η διατύπωση της ρήτρας θα μπορούσε, παραδείγματος χάρη, να έχει ως εξής:

(Α) Στόχοι της παρούσας [συμφωνίας/σύνδεσης] είναι: [...] η προώθηση και η προστασία του σεβασμού των δημοκρατικών αξιών και των δικαιωμάτων του ανθρώπου, τόσο ατομικών και πολιτικών, όσο και οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών.

(Β) Τα μέρη τηρούν τις νομικά δεσμευτικές δημοκρατικές αρχές και τα δικαιώματα του ανθρώπου [όπως ορίζονται σε [νομικό κείμενο]] στις εσωτερικές και εξωτερικές πολιτικές τους.

(Γ) Ο πολιτικός διάλογος καλύπτει όλα τα ζητήματα κοινού ενδιαφέροντος των συμβαλλόμενων μερών και συγκεκριμένα [...] καθώς και τις υποχρεώσεις των συμβαλλόμενων μερών που ορίζονται στο άρθρο Β.

Στο διάλογο αυτό συμμετέχουν το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το [εθνικό] κοινοβούλιο και αντιπρόσωποι περιφερειακών και υποπεριφερειακών οργανώσεων και αντιπρόσωποι της κοινωνίας των πολιτών.

(Δ) Εάν ένα συμβαλλόμενο μέρος κρίνει ότι το έτερο συμβαλλόμενο μέρος δεν τηρεί το άρθρο Β, παρέχει στο [μικτό συμβούλιο], εκτός από περίπτωση έκτακτης ανάγκης, κάθε χρήσιμη πληροφορία η οποία είναι αναγκαία για να εξετασθεί ενδελεχώς η κατάσταση, με σκοπό την εξεύρεση λύσεως αμοιβαίως αποδεκτής από τα μέρη. Για τον σκοπό αυτό, καλεί το έτερο συμβαλλόμενο μέρος σε διαβουλεύσεις επί των μέτρων που έχουν ληφθεί ή πρέπει να ληφθούν από το εν λόγω συμβαλλόμενο μέρος για την επανόρθωση της κατάστασης.

Στις διαβουλεύσεις αυτές συμμετέχουν Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το [εθνικό] κοινοβούλιο και αντιπρόσωποι της κοινωνίας των πολιτών.

Οι διαβουλεύσεις διεξάγονται στο επίπεδο και με τη μορφή που θεωρείται η καταλληλότερη για την εξεύρεση λύσεως.

Οι διαβουλεύσεις αρχίζουν το αργότερο [X] ημέρες μετά την πρόκληση και συνεχίζονται για διάστημα που καθορίζεται με αμοιβαία συμφωνία, αναλόγως της φύσης και της σοβαρότητας της παραβίασης. Σε κάθε περίπτωση, οι διαβουλεύσεις δεν διαρκούν περισσότερες από [Y] ημέρες.

Κατά τη διάρκεια των διαβουλεύσεων, τα συμβαλλόμενα μέρη αναπτύσσουν και συμφωνούν ειδικά κριτήρια ή στόχους σε σχέση με τις υποχρεώσεις των συμβαλλόμενων μερών που καθορίζονται στο άρθρο Β, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαίτερες συνθήκες που επικρατούν στο συμβαλλόμενο μέρος για το οποίο κινήθηκε η διαδικασία. Τα κριτήρια είναι μηχανισμοί για την επίτευξη στόχων μέσω του ορισμού ενδιάμεσων στόχων και χρονοδιαγραμμάτων συμμόρφωσης.

Εάν οι διαβουλεύσεις δεν οδηγήσουν σε λύση αποδεκτή από αμφότερα τα συμβαλλόμενα μέρη, εάν απορριφθεί η πρόκληση σε διαβούλευση ή σε περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης, μπορούν να ληφθούν κατάλληλα μέτρα. Τα κατάλληλα μέτρα είναι ανάλογα της παραβίασης και σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο.

Τα κατάλληλα μέτρα αναθεωρούνται στο [μικτό συμβούλιο] κάθε [X] μήνες και ανακαλούνται μόλις παύουν να ισχύουν οι λόγοι θέσπισής τους.

Ο όρος «περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης» αναφέρεται σε εξαιρετικές περιπτώσεις ιδιαίτερα σοβαρών και κατάφωρων παραβιάσεων του άρθρου Β που απαιτούν άμεση δράση. Εάν ληφθούν μέτρα σε περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης, το γεγονός αυτό κοινοποιείται αμέσως στο [μικτό συμβούλιο]. Κατόπιν αιτήματος του συμβαλλόμενου μέρους για το οποίο έχει κινηθεί η διαδικασία, μπορούν να συγκληθούν διαβουλεύσεις δυνάμει του παρόντος άρθρου.

Σε καθαρά κοινοτικές συμφωνίες
[Άρθρο Ε] Συμβαλλόμενα μέρη της συμφωνίας

Στην παρούσα συμφωνία, ως συμβαλλόμενα μέρη νοούνται αφενός η Επιτροπή, σύμφωνα με τις αρμοδιότητές της, αφετέρου [το έτερο συμβαλλόμενο μέρος].

27.9.2005

ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

προς την Επιτροπή Εξωτερικών Υποθέσεων

σχετικά με τη ρήτρα για τα δικαιώματα του ανθρώπου και τη δημοκρατία στις συμφωνίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης
(2005/2057(INI))

Συντάκτης γνωμοδότησης: Fernando Fernández Martín

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Η Επιτροπή Ανάπτυξης καλεί την Επιτροπή Εξωτερικών Υποθέσεων, που είναι αρμόδια επί της ουσίας, να συμπεριλάβει στην πρόταση ψηφίσματός της τις ακόλουθες προτάσεις:

1. υπενθυμίζει τον παγκόσμιο και αδιαίρετο χαρακτήρα των δικαιωμάτων του ανθρώπου και την αλληλεξάρτηση μεταξύ του σεβασμού των δικαιωμάτων του ανθρώπου, της δημοκρατίας και της ανάπτυξης·
2. υπενθυμίζει ότι η καταπολέμηση της φτώχειας δεν θα είναι δυνατή χωρίς μια σφαιρική προσέγγιση η οποία θα περιλαμβάνει την προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και τον σεβασμό των δημοκρατικών αξιών και αρχών·
3. υπογραμμίζει ότι η οικουμενική Διακήρυξη των δικαιωμάτων του ανθρώπου και η διεθνής Σύμβαση για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα συνιστούν τη διεξαγωγή ελεύθερων και δίκαιων εκλογών προκειμένου να μεθερμηνευτεί η ελεύθερη έκφραση της βούλησης των λαών όπως τα θεμελιώδη δικαιώματα·
4. εκτιμά ότι προκειμένου οι εκλογές να θεωρούνται δημοκρατικές, ελεύθερες και δίκαιες, πρέπει να πληρούνται καταρχήν ορισμένες προϋποθέσεις: σεβασμός των αστικών και πολιτικών δικαιωμάτων, σεβασμός της ελευθερίας έκφρασης και πληροφόρησης, ίση πρόσβαση στα δημόσια μέσα ενημέρωσης, σεβασμός του πολιτικού πλουραλισμού ο οποίος προσφέρει πραγματική επιλογή στους εκλογείς·
5. υπενθυμίζει ότι τα δικαιώματα του ανθρώπου αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα της εξωτερικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ότι η ρήτρα για τη δημοκρατία και τα δικαιώματα του ανθρώπου αποτελεί ουσιώδες στοιχείο των συμφωνιών με τρίτες

αναπτυσσόμενες και βιομηχανικές χώρες, και συνιστά την αποτελεσματική εφαρμογή της·

6. εκτιμά ότι η συμμετοχή των ευρωπαϊών πολιτών στις οικονομικές προσπάθειες για την δημόσια αναπτυξιακή βοήθεια εξαρτάται επίσης από την ικανότητα των ευρωπαϊών ηγετών να μην υποστηρίζουν πολιτικά καθεστώτα που είναι υπεύθυνα για σοβαρές και παρατεταμένες παραβιάσεις των δικαιωμάτων του ανθρώπου· υπενθυμίζει ότι το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έχει στη διάθεσή του δικούς του μηχανισμούς για τις επιμέρους καταγγελίες παρόμοιων καταχρήσεων·
7. υπογραμμίζει την ανάγκη διττής προσέγγισης των προϋποθέσεων για τις χώρες που δέχονται αναπτυξιακή βοήθεια, αφενός θετικών προϋποθέσεων για τη μεγαλύτερη υποστήριξη προς τις χώρες που σημειώνουν πρόοδο στα θέματα των δικαιωμάτων του ανθρώπου και, αφετέρου, αρνητικών προϋποθέσεων, σε περίπτωση σοβαρών και παρατεταμένων παραβιάσεων των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των δημοκρατικών αρχών·
8. ζητεί από την Επιτροπή και το Συμβούλιο να υιοθετήσουν συγκεκριμένα, συνεπή και διαφανή κριτήρια προκειμένου να εκτιμήσουν τη διαδικασία εκδημοκρατισμού των τρίτων χωρών, συμπεριλαμβανομένων των δημοκρατικών εκλογών, υπό το πρίσμα του σεβασμού των δικαιωμάτων του ανθρώπου, του κράτους δικαίου και του εκδημοκρατισμού της κοινωνίας γενικά·
9. ζητεί μια πιο ανοιχτή διαδικασία κατά τη διάρκεια διαπραγμάτευσης των συμφωνιών, μέσω της αυξημένης συμμετοχής του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και της κοινωνίας των πολιτών·
10. ζητεί η ρήτρα να αναφέρεται σε κάποιο κείμενο το οποίο να κατέχει σημαντική θέση στην έννομη τάξη της συμβαλλόμενης χώρας, πράγμα που θα έπρεπε να συμφωνηθεί προ της υπογραφής των συμφωνιών·
11. συνιστά το κείμενο της ρήτρας να αναφέρεται σε συγκεκριμένα διεθνή όργανα των Ηνωμένων Εθνών όσον αφορά τα δικαιώματα του ανθρώπου, όπως το Διεθνές Σύμφωνο για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα, η Σύμβαση κατά των βασανιστηρίων, η Σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού, η Σύμβαση για την εξάλειψη όλων των μορφών διακρίσεως κατά των γυναικών, καθώς και η Διακήρυξη για τα δικαιώματα των προσώπων που ανήκουν σε εθνικές ή εθνοτικές, θρησκευτικές και γλωσσικές μειονότητες·
12. υπενθυμίζει ότι η επίτευξη των αναπτυξιακών Στόχων της χιλιετίας απαιτεί τη συνολική δέσμευση όλων των διεθνών παραγόντων· εκφράζει σχετικώς την ικανοποίησή του για την απόφαση του G-8 να χαρίσουν τα χρέη των 18 περισσότερο φτωχών και χρεωμένων χωρών του κόσμου και την πρόσφατη δέσμευση της ΕΕ να αυξήσει την κοινοτική βοήθεια σε 0,56% του ακαθάριστου εθνικού προϊόντος μέχρι το 2010, με σκοπό να φθάσει το 0,7% το 2015 και να υποστηρίξει τους αναπτυξιακούς Στόχους της χιλιετίας·
13. καλεί τους περιφερειακούς οργανισμούς και τις αναπτυσσόμενες χώρες καθώς και άλλες τρίτες χώρες με τις οποίες η ΕΕ έχει συνάψει συμφωνίες να δεσμευθούν ανεπιφύλακτα στη γραμμή της χρηστής διοίκησης, της διαφάνειας και της καταπολέμησης της

διαφθοράς, της δημοκρατίας, του κράτους δικαίου, του σεβασμού των δικαιωμάτων του ανθρώπου και της οικονομικής προόδου, στοιχεία χωρίς τα οποία οι δράσεις που έχουν αναληφθεί για την εξάλειψη της φτώχειας θα ήταν εντελώς μάταιες·

14. υπογραμμίζει την επείγουσα ανάγκη ενίσχυσης των προσπαθειών σταθεροποίησης των χωρών που εξέρχονται από καταστάσεις συγκρούσεων·
15. υπογραμμίζει ότι έχει ιδιαίτερη σημασία, σε περίπτωση κυρώσεων, να επιβαρύνονται το λιγότερο δυνατόν οι απλοί πολίτες, καταβάλλοντας προσπάθειες χορήγησης κατά το δυνατόν βοήθειας άμεσα επωφελούς προς τους απλούς πολίτες, εν ανάγκη μέσω του ΟΗΕ και των ΜΚΟ· υπενθυμίζει ότι σε κάθε περίπτωση η ανθρωπιστική βοήθεια είναι πολιτικά ουδέτερη και πρέπει να μπορεί να παρέχεται όποτε αυτό είναι αναγκαίο·
16. υπογραμμίζει την υποδειγματική αξία της συμφωνίας της Κοτονού, σημαντικότερα στοιχεία της οποίας είναι:
 - ότι αναφέρεται ρητά στις διεθνείς δεσμεύσεις επί θεμάτων σεβασμού των δικαιωμάτων του ανθρώπου ως απαραίτητων στοιχείων της συμφωνίας και ότι προβλέπει ανασταλτική ρήτρα σε περίπτωση παραβίασης, μετά από διαδικασία διαβούλευσης (άρθρο 96) κατά την οποία το καθένα από τα δύο μέρη μπορεί να υποστηρίξει την άποψή του και να επιχειρηθεί η εξεύρεση λύσεως άλλης από την επιβολή κυρώσεων,
 - ότι εφαρμόζεται σε 78 χώρες, ήτοι στα περισσότερα από τα τρίτα κράτη με τα οποία η ΕΕ έχει συνάψει συμφωνίες,
 - ότι είναι η μόνη συμφωνία η οποία έχει φθάσει στην επιβολή κυρώσεων και έχει σχετικώς λειτουργήσει·
17. υπογραμμίζει ότι η διαφάνεια είναι μία από τις αρχές η οποία πρέπει να διέπει οιαδήποτε διαδικασία επιβολής κυρώσεων και ζητεί μεγαλύτερη συμμετοχή του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στις διαδικασίες αυτές· ζητεί ακόμη από την Επιτροπή και το Συμβούλιο να εφαρμόσουν διαφανείς και συνεπείς κυρώσεις, οι οποίες θα βασίζονται σε σαφή κριτήρια, προς κάθε τρίτη χώρα όταν οι σχετικές ρήτρες για τα δικαιώματα του ανθρώπου δεν γίνονται σεβαστές, και αυτό προκειμένου να αποφευχθεί η πολιτική των δύο μέτρων και δύο σταθμών·
18. εκφράζει την ικανοποίησή του για την τροποποίηση, που υπεγράφη στο Λουξεμβούργο στις 24 Ιουνίου, η οποία προβλέπει την ενσωμάτωση στη Συμφωνία της Κοτονού ενός νέου παραρτήματος το οποίο καθορίζει τον τρόπο διεξαγωγής του πολιτικού διαλόγου όσον αφορά τα δικαιώματα του ανθρώπου, τις δημοκρατικές αρχές και τον σεβασμό των κανόνων δικαίου·
19. καλεί την Κοινοβουλευτική Συνέλευση Ίσης Εκπροσώπησης ΑΚΕ-ΕΕ να συνεχίσει τη δράση της προκειμένου να καταστεί πλήρως παράγων του πολιτικού διαλόγου σε θέματα δικαιωμάτων του ανθρώπου·
20. εκτιμά ότι οι χώρες ΑΚΕ πρέπει να επαγρυπνούν ώστε να εντοπίζουν προληπτικώς τις περιπτώσεις παραβίασης των δικαιωμάτων του ανθρώπου· εκτιμά επίσης ότι οι χώρες

αυτές πρέπει να αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες για τον εντοπισμό και την επιβολή κυρώσεων σε περίπτωση παραβίασης των δικαιωμάτων του ανθρώπου·

21. εκφράζει τη λύπη του διότι η επιβολή ή η άρση των κυρώσεων δεν ανταποκρίνεται πάντοτε σε αντικειμενικά κριτήρια, όπως στην περίπτωση της μερικής αποκατάστασης της συνεργασίας με το Σουδάν, τον Ιανουάριο του 2005, παρά τη συνέχιση σοβαρότατων παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην περιφέρεια του Νταρφούρ·
22. ·συνιστά την αμοιβαία ανταλλαγή ετήσιων εκθέσεων για τα δικαιώματα του ανθρώπου· μεταξύ της ΕΕ και της συμβαλλόμενης χώρας, καθώς επίσης και την εφαρμογή μηχανισμού διαβούλευσης με τις ΜΚΟ
23. ζητεί τον διορισμό ενός μέλους της αντιπροσωπείας της Επιτροπής σε όλες τις χώρες με τις οποίες έχει συναφθεί συμφωνία η οποία περιλαμβάνει τη δημοκρατική ρήτρα προκειμένου να μεριμνά για την εφαρμογή της·
24. καλεί το Συμβούλιο και την Επιτροπή να συντονισθούν με τους άλλους διεθνείς οργανισμούς στο θέμα της πολιτικής των κυρώσεων, ώστε να αυξηθεί η αποτελεσματικότητά τους.

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

Τίτλος	Ρήτρα για τα δικαιώματα του ανθρώπου και τη δημοκρατία στις συμφωνίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης		
Αριθμός διαδικασίας	2005/2057(INI)		
Επιτροπή αρμόδια επί της ουσίας	AFET		
Γνωμοδοτική(ές) επιτροπή(ες) Ημερομ. αναγγελίας στην ολομέλεια	DEVE 12.5.2005		
Ενισχυμένη συνεργασία	όχι		
Συντάκτης(κτρια) γνωμοδότησης Ημερομηνία ορισμού	Fernando Fernández Martín 24.5.2005		
Εξέταση στην επιτροπή	29.8.2005	26.9.2005	0.0.0000
Ημερομηνία έγκρισης των προτάσεων	26.9.2005		
Αποτέλεσμα της τελικής ψηφοφορίας	υπέρ:	26	
	κατά:	0	
	αποχές:	3	
Βουλευτές παρόντες κατά την τελική ψηφοφορία	Margrete Auken, Alessandro Battilocchio, Margrietus van den Berg, Danutė Budreikaitė, Thierry Cornillet, Nirj Deva, Koenraad Dillen, Alexandra Dobolyi, Fernando Fernández Martín, Michael Gahler, Hélène Goudin, Filip Andrzej Kaczmarek, Maria Martens, Miguel Angel Martínez Martínez, Gay Mitchell, Luisa Morgantini, José Javier Pomés Ruiz, Pierre Schapira, Jürgen Schröder, Felekna Uca, Anna Záborská, Jürgen Zimmerling		
Αναπληρωτές παρόντες κατά την τελική ψηφοφορία	Marie-Hélène Aubert, John Bowis, Linda McAvan, Karin Scheele, Anne Van Lancker, Anders Wijkman, Gabriele Zimmer		
Αναπληρωτές (άρθρο 178, παρ. 2) παρόντες κατά την τελική ψηφοφορία			

12.10.2005

ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΕΜΠΟΡΙΟΥ

προς την Επιτροπή Εξωτερικών Υποθέσεων

σχετικά με τη ρήτρα για τα δικαιώματα του ανθρώπου και τη δημοκρατία στις συμφωνίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης
(2005/2057(INI))

Συντάκτης γνωμοδότησης: Glyn Ford

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Η Επιτροπή Διεθνούς Εμπορίου καλεί την Επιτροπή Εξωτερικών Υποθέσεων, που είναι αρμόδια επί της ουσίας, να συμπεριλάβει στην πρόταση ψηφίσματός της τις ακόλουθες προτάσεις:

1. χαιρετίζει την γενική πρακτική ενσωμάτωσης στις διεθνείς συμφωνίες της ρητρών ανθρωπίνων δικαιωμάτων και δημοκρατίας - των λεγόμενων ρητρών "ουσιαστικών στοιχείων" και "μη εκπλήρωσης" - που εφαρμόζει η Ευρωπαϊκή Κοινότητα από το 1992, αλλά ταυτόχρονα διαπιστώνει τον επιλεκτικό τρόπο εφαρμογής της εν λόγω ρήτρας σε ορισμένες περιπτώσεις·
2. καλεί την Επιτροπή να ενσωματώσει μια τυποποιημένη ρήτρα ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε όλες τις μελλοντικές διεθνείς συμφωνίες της, συμπεριλαμβανομένων των τομεακών εμπορικών συμφωνιών που συνάπτονται με τρίτες χώρες και της δυνατότητας εφαρμογής αυτόνομων εμπορικών μέτρων που παρέχεται σε αυτές τις χώρες· επιπλέον, καλεί την Επιτροπή να θεσπίσει, κατά την αξιολόγηση της συμμόρφωσης των χωρών με την ρήτρα, ειδικές προτεραιότητες για κάθε χώρα·
3. συνιστά την καθιέρωση συγκεκριμένων σημείων αναφοράς στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της δημοκρατίας με βάση τον πολιτικό διάλογο και με αναφορά στα σχετικά διεθνή πρότυπα καθώς και στις διεθνείς συνθήκες·
4. καλεί την Επιτροπή να θεσπίσει έναν μηχανισμό παρακολούθησης που να συνδέει την εφαρμογή και την προσωρινή αναστολή των εμπορικών συμφωνιών και των αυτόνομων εμπορικών μέτρων με την συμμόρφωση της δικαιούχου χώρας προς τα βασικά πρότυπα

δημοκρατίας και τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των δικαιωμάτων των μειονοτήτων, όπως ορίζονται στην ετήσια έκθεση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για τα ανθρώπινα δικαιώματα στον κόσμο·

5. ζητεί, εν προκειμένω, από την Επιτροπή να συμπεριλάβει πλήρως το Κοινοβούλιο στην αξιολόγηση της εφαρμογής των ρητρών των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ή παρόμοιων απαιτήσεων συμμόρφωσης προς τους βασικούς δημοκρατικούς κανόνες και τον σεβασμό για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τα δικαιώματα των μειονοτήτων που περιλαμβάνονται στις εν λόγω συμφωνίες· τονίζει τη σημασία της διαβούλευσης με την κοινωνία των πολιτών σε αυτήν τη διαδικασία αξιολόγησης, προκειμένου να βελτιωθεί η παρακολούθηση της κατάστασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων·
6. τονίζει ότι η προσωρινή αναστολή των εμπορικών συμφωνιών και των αυτόνομων εμπορικών μέτρων θα πρέπει να βασίζεται σε αντικειμενικά και διαφανή κριτήρια, κοινά σε όλες τις χώρες και να ρυθμίζεται με σαφήνεια μέσω μιας ρήτρας λήξης σε κάθε διεθνή συμφωνία ώστε οι τρίτες χώρες να συμμορφώνονται με τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων το αργότερο έως τη λήξη της προθεσμίας αναστολής·
7. συνιστά να αναπτύξει η Επιτροπή αντικειμενική και διαφανή μεθοδολογία με την οποία να διευκρινίζεται η ακριβής σχέση μεταξύ της συμμόρφωσης τρίτων χωρών με τα πρότυπα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της κατάλληλης απάντησης της Κοινότητας·
8. είναι της γνώμης ότι η σύσταση μονίμων υποομάδων ή υποεπιτροπών για τα ανθρώπινα δικαιώματα στο πλαίσιο των διεθνών συμφωνιών, συμπεριλαμβανομένων των τομεακών εμπορικών συμφωνιών, θα συμβάλει καθοριστικά στην περαιτέρω ανάπτυξη ενός διαρθρωμένου διαλόγου για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις δημοκρατικές αρχές·
9. καλεί το Συμβούλιο και την Επιτροπή να διασφαλίσουν την πλήρη συμμετοχή του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στην ανάπτυξη μιας ρύθμισης αυτού του είδους·
10. ζητεί από την Επιτροπή να αξιοποιήσει καλύτερα τη γνώση την οποία διαθέτει η κοινωνία των πολιτών σχετικά με την κατά τόπους κατάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, καθώς η εν λόγω γνώση χρησιμοποιείται ανεπαρκώς στα υφιστάμενα έγγραφα πολιτικής·
11. ζητεί από τους βουλευτές του Κοινοβουλίου που συμμετέχουν σε αποστολές χωρών να εκτιμήσουν ενεργά την κατά τόπους κατάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και να συμπεριλάβουν τα ευρήματά τους στις τελικές τους εκθέσεις· ζητεί από την Επιτροπή να ενσωματώσει τα εν λόγω ευρήματα στην πολιτική της.

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

Τίτλος	Ρήτρα για τα δικαιώματα του ανθρώπου και τη δημοκρατία στις συμφωνίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης	
Αριθμός διαδικασίας	2005/2057(INI)]	
Επιτροπή αρμόδια επί της ουσίας	AFET	
Γνωμοδοτική(ές) επιτροπή(ες) Ημερομ. αναγγελίας στην ολομέλεια	INTA 13.6.2005	DEVE 24.5.2005
Ενισχυμένη συνεργασία	Ναι	
Συντάκτης(κτρια) γνωμοδότησης Ημερομηνία ορισμού	Glyn Ford 30.8.2005	
Εξέταση στην επιτροπή	30.8.2005	12.9.2005
Ημερομηνία έγκρισης των προτάσεων	11.10.2005	
Αποτέλεσμα της τελικής ψηφοφορίας	υπέρ:	20
	κατά:	1
	αποχές:	0
Βουλευτές παρόντες κατά την τελική ψηφοφορία	Jean-Pierre Audy, Enrique Barón Crespo, Jean-Louis Bourlanges, Nigel Farage, Béla Glattfelder, Jacky Henin, Alain Lipietz, Erika Mann, Helmuth Markov, David Martin, Javier Moreno Sánchez, Γεώργιος Παπαστάμκος, Tokia Saïfi, Peter Štastný, Robert Sturdy, Johan Van Hecke, Zbigniew Zaleski	
Αναπληρωτές παρόντες κατά την τελική ψηφοφορία	Παναγιώτης Μπεγλίτης, Danutė Budreikaitė, Elisa Ferreira, Filip Andrzej Kaczmarek, Jörg Leichtfried, Antolín Sánchez Presedo, Mauro Zani	
Αναπληρωτές (άρθρο 178, παρ. 2) παρόντες κατά την τελική ψηφοφορία	Syed Kamall	

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

Τίτλος	Ρήτρα για τα δικαιώματα του ανθρώπου και τη δημοκρατία στις συμφωνίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης		
Αριθμός διαδικασίας	2005/2057(INI)		
Διαδικαστική βάση	Άρθρο 45		
Επιτροπή αρμόδια επί της ουσίας Ημερομηνία έγκρισης που ανακοινώθηκε στην ολομέλεια	AFET 12.5.2005		
Ημερομ. αναγγελίας στην ολομέλεια	INTA 12.5.2005	DEVE 12.5.2005	
Πρόταση/Προτάσεις ψηφίσματος που περιέχονται στην έκθεση	-		
Εισηγητής(ες) Ημερομηνία ορισμού	Vittorio Agnoletto 1.2.2005		
Εισηγητής(ες) που αντικαταστάθηκε(καν)	-		
Εξέταση στην επιτροπή	10.10.2005	21.11.2005	22.11.2005
Ημερομηνία έγκρισης	23.11.2005		
Αποτέλεσμα της τελικής ψηφοφορίας	υπέρ:	56	
	κατά:	1	
	αποχές:	2	
Βουλευτές παρόντες κατά την τελική ψηφοφορία	Vittorio Agnoletto, Angelika Beer, André Brie, Elmar Brok, Simon Coveney, Ryszard Czarnecki, Véronique De Keyser, Γιώργος Δημητρακόπουλος, Camiel Eurlings, Alfred Gomolka, Klaus Hänsch, Richard Howitt, Anna Ibrisagic, Toomas Hendrik Ilves, Jelko Kacin, Helmut Kuhne, Joost Lagendijk, Vytautas Landsbergis, Cecilia Malmström, Francisco José Millán Mon, Pierre Moscovici, Pasqualina Napolitano, Βαρόνη Nicholson of Winterbourne, Raimon Obiols i Germà, Vural Öger, Justas Vincas Paleckis, Alojz Peterle, Tobias Pflüger, João de Deus Pinheiro, Paweł Bartłomiej Piskorski, Michel Rocard, Raül Romeva i Rueda, Libor Rouček, José Ignacio Salafranca Sánchez-Neyra, Jacek Emil Saryusz-Wolski, György Schöpflin, Gitte Seeberg, István Szent-Iványi, Konrad Szymański, Antonio Tajani, Paavo Väyrynen, Inese Vaidere, Geoffrey Van Orden, Ari Vatanen, Luis Yañez-Barnuevo García, Josef Zieleniec		
Αναπληρωτές παρόντες κατά την τελική ψηφοφορία	Árpád Duka-Zólyomi, Kinga Gál, Marie Anne Isler Béguin, Tunne Kelam, Jaromír Kohlíček, Janusz Onyszkiewicz, Doris Pack, Aloyzas Sakalas, Csaba Sándor Tabajdi, María Elena Valenciano Martínez-Orozco, Marcello Vernola		
Αναπληρωτές (άρθρο 178, παρ. 2) παρόντες κατά την τελική ψηφοφορία	Thomas Wise, Sylwester Chruszcz		
Ημερομηνία κατάθεσης – Α6	23.1.2006	A6-0004/2006	